

ELŐFIZETÉSI ÁRAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre... 16 kor.
 Negyedévre... 4 «
 Helyben hához hordva:
 Egész évre... 20 kor.
 Negyedévre... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre... 24 kor.
 Negyedévre... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a héti és
 ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kéziratok visszaadására
 vagy megőrzésére nem vállalkozik.

Előfizetések és hirdetések a
 kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, okt. 15.

Egy kő — egy ház.

Szombat este ismerkedtek a szintársulat tagjai városunk vezető elemeivel, az előkelőbb polgárokkal és írókkal.

Nem mint idegenek állottak szemben egymással, de mint művelt, képzett, kifogástalan emberek, mint egyenrangúak s így természetesen bizalmas és kedves emlékü volt az a pár óra, mit együtt töltöttek.

Mikor távoztak, egyik rész azon tudatot vitte magával, hogy reménye teljesült s igazán elsőrangú társulatot kapott; a másik rész azon megnyugvással tért pihenni, hogy oly közönség közé került, melynek tetszése bármily művészi ambíciót kielégíthet.

A ház falán, hol az ismerkedés folyt, emlékkő van bevésve. Színész álarcz van faragva a kőre, alatta pár évszám történelmi emlékeül annak, hogy 100 évvel ezelőtt abba a házba vonult be először a vándor magyar színészet, honnan most távozott állandó színházunk első társulata.

Megállok ez emlékkő előtt s a mult és jelen e találkozására emlékezetté forr össze bennem. Régi idők képe villan fel szemem előtt.

Emlékezzünk régiekről.

* * *

Száz évvel ezelőtt...
 Mi voltál magyar színészet?

Kis csapat rólta az országutal. Gyalog, bizony gyalog, mert a rozoga kordéra a kellékek kerültek. Nem sok felszerelés, éppen egy kocszi deréknyi. Egy kortina, két-három szinfal, ha akarom vár, ha akarom erdő; egy pár magyar fegyver, török kosztüm s kész a leltár.

A csapat olyan poros, olyan fáradt, hogy igazán nem csuda, ha nem tudja, hogy pihenni szeretne-e inkább, vagy harapni valamit.

Városunkhoz érnek. Kutyaugatás fogadja az idegen csapatot s a vásári néplármája — — komédiások, — komédiások.

A Sasban hamar összeütik a szinpadot. Művész, művésznő gyakorlott már benne. A szinlap is megíródik. Este theatrum léssen.

Megjelenik aztán a vásári nép az előadásra.

Egy pár mécs világítja a szalát, melynek végében kopottan terpeszkedik a függöny.

Fel lebben ez is végre s kezdődik a komédia.

A pipák lassankint kiverődnek a publikum fogai közül, itt-ott nagy koczkás zsebkendők nyomulnak a szemekhez, talán belé esett valami. A terem mintha ragyogna, a vedlett kuliszák helyett várfalak tűnnek elő, egy két statisztia helyett hadseregeket látnak a nézők, a színész hangja mintha menydörgés volna úgy rázza a sziveket, az arcok tűzbe jönnek, szemek kigyuladnak, most elszorul a nézők lélegzete — ah győzött a magyar,

pusztul az ármányos, elementáris erővel tör ki az éljen a lelkesedés.

A darab valami történelmi tárgy volt. Talán nem is írta senki, úgy játszás közben termelt, a nézők szívéből szedték össze, de hogy gyújtott, hogy hatott!

Előadás után sokáig beszéltek a látottakról s nagy áldomás folyt a szinpadi magyar diadal örömeire, de csak a publikum között.

Ugyan ki ült volna egy asztalhoz komédiással, ki állana szóba komédiásnéval?

Szegény magyar komédiás, így ment a sor 100 év előtt!

* * *

Hetek óta hordja egy szállító vállalat a pompás diszleteket, alig tudja befogadni a nagy diszletraktár. Egész vagyont ér ami megérkezett, de ez csak a kezdet. Több kell, mindig újabb, ragyogóbb, méltó a pompás színházhoz.

Büszkeségünk ez a ház. Pazar pompájú minden porczikája s tündér fényben ragyog ha ég a sok száz villany lámpa benne. Egész gépház a szinpad, hercegi a butorzat benne, igazi muzsa templom. Jöhet már a szintársulat — jön is.

Nagy tömegben siet városunk polgársága ki a vasúthoz. Jönnek a szinművészek. Kocsi-kocsi után robot, mindenki első akar kezét nyújtani az érkezőknek.

Elegáns, jókedvű nép szál ki a kúpkéből. Lakása címét mondja a bérko-

A „TISZÁNTÚL“ TARCZÁJA.

Szigligeti háza.

— Prolog a nagyvárad Szigligeti-színház megnyitó ünnepére. —

1900. október 15.

Írta: Sas Ede.

Te legcsodásabb háza a világnak!
 Rajongva nézem büvös falaid.
 A földi mámor, földöntuli vágyak
 S az örök dicsőség, mind itt lakik!
 Festett tündérkert! A panasz, a vád
 Zugó viharként támadnak ma rád.
 S én e viharban megrendülve kérdelem:
 Mi most a szinpad — s mi volt egykor, régen? ...

... Fenségét látom Hellasz szinpadának,
 Örök dicső fényt hint reá az ég.
 Ott büszke hősök koturnusba járnak,
 Félisteneknek tapsol ot a nép!
 Héroszok tüze lelkét lángra szítja
 S győzni reptül a marathoni sikra.
 Egy Szofoklesznek hódolt ott a Múza —
 S ma a kuplék bohóczát koszoruzza ...

S előmbe tárul Róma ezirkusza ...
 Élethalálra küzd a gladiátor.
 Harsog a katakombák hymnusz
 S reszket az ég a martirok jajától.

Rabszijas népek omlanak a porba,
 Az Ave Caesar zendül haldokolva —
 Világbiro nép fölséges hatalma!
 — Ma léha bábok kelfenek kacajra ...

S halljátok: lágyan sutog Romeo ...
 S halljátok Leart, hogy verseng a viharral?
 Cordélia jó, angyalként csillogó
 És Brutusz jó a Caesar-véres karral ...
 Csitt, esitt, hallgassunk! Ne zavarja semmi
 Hamlet vívódik: Lenni, vagy nem lenni ...
 A lét vagy nem lét akkor a kérdés —
 Ma — legfőlebb egy frivol félreértés ...

Dicső árnyak borongnak álmainkba —
 Petur mormolja tompán: Jó 'jszakát!
 Kétségbeesve leomlik Melinda —
 S látjátok Bánk bán bosszuló vasát?
 Vad lázongás moraja kél az égbe —
 Tiborcz keserve fölsikolt az égre!
 Tiborcunk most is volna még elég —
 De üres tréfán kaczag ma a nép! ...

És szívem elszorul a gyötrelmetől ...
 Látom színházban ezt a mai kort.
 Fülébe ha magasztos ige csendül:
 Mindent kegyetlen gunyosolyba fojt.
 Mert lelkesedni nem divat manapság,
 Mi ide csábit, csak ledér multság.
 Kalmárrá tette Thaliát az élet —
 A porban hajszol olesó nyereséget ...

De hát így lesz ez mindig, mindörökké?
 És így lesz e csarnokkan is, minálunk?
 Lelkünkbe intő szózat zug dörögve:
 Hogy Szigligeti szentelt földjén állunk!
 Feléd tárul ki repeső karunk,
 Mi drága, drága halhatatlanunk!
 Ó szállj le a csillagodból ünnepünkre,
 Megtisztulásra adj erőt szívünkbe!

(Halk zene. Háttérben feltűnik Szigligeti Ede képe.)

Magyarok Istene
 Minekünk teremtett.
 Bölcsődalod itt a
 Köröspartján zengett.
 S itt áll az emléked:
 Nézz e palotára!
 Homlokán a neved
 Örök glóriába —
 Aki csak olvassa,
 Könnyezve megáldja.

Fajunk Messiása:
 Az voltál minékünk.
 Te büvöltted ide
 Először a népünk.
 Jegenyés falunkat
 Nádas födelével,
 Jámor lelkü népe
 Minden keservével —
 Mikor verbuváltak
 Minálunk kötéllel ...

csisnak és siet »haza« kipihipenni az ut fátalmát.

De nem sokáig tarthat a pihenés. Régóta várjuk őket, legyenek a mieink.

Bankett készül, dikció özöne árad, diszmagyarban járkál a város előkelősége. Ünnepe van, megnyitó előadás.

Mit fogunk látni ebben a pompás színházban, nttől a művész társaságtól?

Nem minden aggodás nélkül kérdem, de az utóbbi idők irányának ijjesztő hatása alatt.

Ma drága pénzért lehet bejutni a színházba mégis tolu oda az ember. Írók írják a darabot, művészek játszó és mégis aggodunk az előadásért.

Olvassuk az újabb szinpad termékek kritikáját.

Fel lebben a függöny s kezdődik a műélvezet.

Vetett ágy a szinpadon, félig levetkezett alakok a nyílt színen, trágár beszéd, undorító gesztusok; meséje a darabnak — semmi.

A nézők egyrésze ámul, másrészen kigyul szemében a vágy, ég arcán az érzékiség és tombolva mutatja tetszését, itt-ott pedig kikerül a zsebből egy-egy finom kis zsebkendő s csendesen az arc elé huzzák. Talán bántja valami a szemet?

De újra felhangzik a zugó tetszészaj. Kihívások, tapsok szünni nem akarva hangzanak, majd tódul a publikum az utcára s bomlottan fogja ki egy-egy művésznő kocsiójából a lovat.

Miért, hisz semmit sem ért a darab? De hát ki törődik ma a darabbal?

Ime mekkorát haladt a magyar színész! Szinte szédületes, hogy mily magasra — sülyedt.

Ó tiszteletre méltó régi komédiánk s besározott modern művészetünk!

* * *

Hol van a magyar szellem, a magyar érzés, a hazafias indulat keltés, a ne-

mesnek, szépnek, jónak átható ereje szinpadjaink kelléke közül.

Magyar jelleg! Nem mersz belépni a villanylámpák alá, szegény vagy a bárszony butorokhoz, félsz a szinpad gépezetétől?

Akkor inkább ki mindezzel. Legyen szegényes, kopott minden, ha csak így jelenik meg az ősi családi szellem.

* * *

De nem! Városunkban ne félünk! Szigligeti szelleme fog örködni az új muzsa csarnoka felett, derék szinigazgatónk izlése állítja össze a reportoárt s e föld történeti multja nem engedi meg, hogy az új ház miatt pirulni kelljen annak a kis kőlapnak ott a régi ház falán.

E reményben, e tudatban fejezzük ki örömünket a mai megnyitó előadás felett.

P—y.

A diszközgyűlés.

A Szigligeti-Színház megnyitása alkalmából Nagyvárad város törvényhatósági bizottsága tegnap, hétfőn délután tartotta rendkívüli közgyűlését.

A városház bejáratát fellobogózták, czime-ekkel diszitették, a folyosót és az ülésterem előtti helyiséget déli növényekkel diszitették.

A terem egészen elüti volt a rendes be- rendezéstől; csak az elnök előtt volt a zöld asztal, a terem többi részében székek sokasága volt elhelyezve.

Az érkező városatyákat és a vendégeket a város színeiből összeállított jelvényes rendezők: Kelepecz Dezső irodaigazgató, Báthory László tb. irodaigazgató és Kiss László anyakönyvvezető fogadtak s intézkedtek, hogy a teremben mindenki helyhez jusson.

Dr. Beöthy László főispán elnökölt.

Mikor Schlauch Lőrincz bibornok, Nagyvárad diszpolgára, Fetser Antal oldalkanonok kíséretében a terembe lépett, a bizottsági tagok zajosan, lelkesen megéljenezték.

A törvényhatósági bizottsági tagokon kívül mint vendégek megjelentek a diszközgyű-

lésen: Kálóczy Zoltán, miniszteri tanácsos, Aggházy Imre miniszteri osztálytanácsos, Helmer Herman építészeti tanácsos, Szunyogh Péter, Biharvármegye alispánja, dr. Várady Antal a budapesti Nemzeti-színház dramaturgia pompás diszmagyarban, Kikinday Gyula, kir. főmérnök, Hoffmann Henrik, Králicza József művezető mérnök, Sztarill Ferencz, Hajós Isz, Reinle Gyula főispáni titkár, Somogyi Károly szinigazgató stb.

A törvényhatósági tagok közül jelen voltak:

Dr. Baróthy Ákos, dr. Bozóky Alajos, Frankó Endre, Guttman József, dr. Grósz Albert, Hlatky Endre, dr. Hoványi Gyula, Kaczián Károly, dr. Konrad Márk, Mezey Mihály, Miskolczy Barnabás, dr. Molnár Imre, Papp Miklós, Ritoók Zsigmond, Serdült Bálint, dr. Sipos Árpád, Stark Gyula, Szokoly Tamás, Schöpllin Agoston, Sipos Orbán, dr. Várady Zsigmond, Beczkay Lajos, Daday József, Déry János, dr. Grósz Menyhért, dr. Hoványi Géza, dr. Kornstein Lajos, Ländler Ferencz, Mészáros József, dr. Radó Ignác, dr. Sarkadi Lajos, Sulyok István, Stern Hermau, Széles Lajos, dr. Vucskies Gyula, Weisz Károly, Aufrecht Mór, Deutsch Simon, Farkas Izidor, Harmath Károly, Heringh Sándor, Hillinger Lipót, Inceze Lajos, Kunz Gusztáv, dr. Kutiák Agoston, Lederer Dávid, Mihelyi Adolf, dr. Mihelyi Lajos, Molnár Lajos, Moskovits Mór, dr. Munk Béla, Munk Jakab, Müller Salamon, Nyiry György, Pally Lajos, Papp György, Pekánovics Imre, Rádó Odón, Rendes Vilmos, Rimánóczy Kálmán, Rothman Jakab, Sebestyén Lajos, dr. Sonnenfeld Zsigmond, Steiner M. Albert, Weiszlovits Adolf, dr. Bulyovszky József, Istvánffy István, Szüts Dezső, Lukács Ödön, Rimler Károly, Komlóssy József, Bordé Ferencz, Darvassy Lajos, Dús László, Tóth Márton, Busch Dávid, Hegedüs Géza, Jablonszky Emil, Nemes Jenő, Szücs Géza, Szántó Lajos, Szüts István.

Elnöklő főispán a diszközgyűlést megnyitván, előadja, hogy a rendkívüli diszközgyűlést a Szigligeti-színház megnyitása alkalmából hívta össze. A tárgyhöz első sorban dr. Hoványi Géza kíván szólni.

A nagyváradai színház története.

Dr. Hoványi Géza állott fel ezután szó-lásra s általános figyelem között a következő beszédet mondotta:

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

A magyarok Istene kegyelméből ünnepet ül ma a t. t. b., a magyar művelődés ünnepe;

Zengte édesbuzán
Deli csikóslegény:
»Ezt a kerek erdőt
Járom én, járom én...«
Mi fáj a szívünknek:
Szíved eldobogta,
Örömünk elzengted
Csapongó dalokba —
Áldjon meg az Isten
A haló porodba!

Látod nem úgy van most,
Ahogy régen, akkor...
Mely téged körülvelt
Hol van az a nagy kor?
Hódító koldusok
Dicső sokasága
Kiknek vérük hullt az
Országut porába —
S virág fakadt, áldás
A vérök nyomába!

Csillagtól vezetve
Apostolként jártak.
Templomá avattak
Silány deszkasátrat.
Szent ideáloknak
Raktak benne oltárt,
Igaz, erős hittel
Zengtek benne zsoltárt, —
Megtisztult a lelke,
Aki egyszer ott járt!

Az a deszkasátor
Ma kevély palota.
Csak az égi fénye,
Varázsa van oda.
Falait márványból
Magasra rakhatják,
Kívül-belül dúsan
Megaranyozhatják,
Azt a deszkasátrat
Ki nem pótolhatják...

De nem, az nem lehet!
Vérünk forrva lázad!
Meváltó szellemed
Betölti e házat!
A te csillagokra
Emeljük szemünket,
Esküre emeljük
Reszkető kezünket —
Imával fogadjuk
Erős Istenünknek:

(Zene elhallgat).

Hogy míg körül zúg a zavaros ár,
Hogy minden szépet, jót örvénybe zárjon:
Álljon e ház, miként a sziklavár,
Mint hegytetőre épült templom, álljon!
S ha szennyes árvíz zudul a világra
Legyen az ideálok Ararája!
Mert jaj a népek — sorsa rut halál,
Ahol már nem divat — az Ideál!

Legyen e ház a Szigligeti háza!
Támadjon itt igaz magyar világ.

A költészet bűbajos virulása:

Magyar földünkben fakadó virág.
Legyen sasfészek, amelyből az eszmék,
Magasra törve a napot keressék,
Fehér legyen a szárnyuk, — de szabad!
Fehér sas legyen itt a gondolat!

S amit a léha guny sárral dobált,
Mossuk tisztára, lelkünk sugarába.
A nőt is, a legszentebb idált
Ültessük újra fényes trónusára!
Ragyogjon újra liliomkoszoruja,
Támadjon újra zengő trubadurja!
S ruhád szegélyét csokoljuk rajongva,
Ó tiszta asszony, megbántott Madonna!

S amit a törpe kor ma csak nevet:
Itt prófétája szóljon ihletten.
Lobbanjon föl a hazaszeretet
Tűzszlopa a sivatag jelenben!
Támadjon költő, kinek dörgő hangja
Hazafiságnak legyen érzharangja.
És hirdessen a jónak vig esztendőt:
Hisz megbűnhödtünk multat és jövődőt!...

(A zenekar halkán a Hymnusba kezd).

... Ti, kik itt vagytok — halljátok szavunk?
S viszhangja kél-e, lázasan remegve?
Hisz minden vágyunk, égő óhajunk,
Hogy utat leljünk mindig szívetekbe!
Ti, kik itt vagytok — imádkozzatok:
Teremtsünk mi is egy nagy korszakot!
Az ideálnak! Mi küzdő hazánknak!
Magyarok Istene! Ugy áldd meg ezt a házat.

ez okból részt vesz örömmel nemcsak szűkebb hazánk, városunknak minden polgára, hanem széles hazánk a magyar művelődésért lelkesedni tud minden tagja.

Ma, — midőn a díszes színház városunk szívében mindnyájunk büszkeségére már készen áll, testi szemünkkel színről-színre látjuk azt a művelődési csarnokot, melynek körvonalait e század 20-as éveitől kezdve annyi jelesünk csupán lelki szemünk elé varázsoltak, de valósága iránt még a leglelkesebbek is aggódtak, vagy csak a messze jövőbe kitolva képzeltek, — meg kell emlékeznünk arról, hogy miként vált az ige testté, az eszme minő fázison ment keresztül, míg megvalósulhatott.

Nekem, mint a színházi bizottság ez idő szerint elnökének jutott e megfizetendő feladat.

*

E század elején, 1827. évben kerül szóba először a színház építése, midőn Sándorfy elhunyt után Várad-Olaszi közönsége a nemzeti pallérozottság tekintetéből egy magyar játékszin felállítására iránti tervük megvalósítása céljából Biharvármegye anyagi támogatását kéri. Biharvármegye lelkesedéssel karolta fel az eszmét, kebeléből egy bizottságot küldött ki, melynek feladata volt a hely kijelölése és a terv elkészítése, azon utasítással, hogy a »Theatrum« épületje a városnak illendő díszére és ékességére szolgáljon. 1829-ben a küldött bizottság betérjeszti a terveket és költségvetést, mely szerint 23064 frt. 39 krba került volna a játékszin felépítése. Ezen első terv Povolnig mérnök munkája, mely szerint az ugynevezett Apolló helyén épült volna föl a színház egy emeletes vendéglővel kapcsolatosan. Ezen terv azonban nem valósulhatott meg, mert a helytartó tanács az építkezést beletiltotta.

Másodszor 1857. évben került fölszínre a színház építésének kérdése, midőn Csengeri Imre, Lukács György és a most is élő Lakatos János és társai nagyváradai polgárok azon kéréssel foglalkoztak a városi tanács, hogy a színházat a mostani Szent László-téren Margittai mérnök helyrajzi terve szerint a gör. kath. és gör. kel. templomok közötti helyen bérházzal kapcsolatosan részvénytársasági alapon építtessék felépíteni. A tanács elfogadta a tervet azon kikötéssel, hogy a színházi épület 40 év múlva a város tulajdonába menjen át és hogy a részvénytársaság a színházat kizárólag magyar színi előadások tartására használja. — A nagyváradai színház-egylet ideiglenes elnöke Nagy József tekintélyes ügyvéd volt, azonban a részvénytársaság nem jött létre.

Az állandó színház tervezésével egyidejűleg 1858. évben a Gróf Radáké kertjében a fedetlen nyári szinkört Reck Rudolf felépítette, ki azonban rövid idő alatt vagyonilag tönkrement és a szinkört Szalai Benjámint és a most is élő Serdült Bálint nagyváradai polgárok vásárolták meg.

Az 1865. évben Gyalokay Lajos gyakorló ügyvéd, később a nagyváradai kir. törvényszék elnöke és törvényhatósági bizottságunknak kiváló tagja indított mozgalmat, hogy Debreczen városától — mivel ott a téli színházat már felépítették a — szinkört megvegyék és ezt a Széchenyi-téren jelenleg Rádl Ödön, akkor dr. Pollák Herman és a Tisza-ház előtti téren felépítsék. Ezen mozgalom is eredménytelen maradt, de az akkori szinigazgató Rössler kérelme alapján a szinkört befedték és gyökeresen átalakították.

Az állandó színház építése 1870-ig nem került szóba, a mikor Gyalóky Antal ügyvéd állott a mozgalom élére, de eredménytelenül. 13 év múlt el; midőn Gyalóky Lajos újra megindította a színház építése iránti mozgalmat. A színházat a Nagypiacz-téren ennek a Zöldfa- és Sas-, illetve most már Kossuth Lajos-utca közti részen tervezte, a költséget pedig a palinka mérési regale-jog megváltási árának 1/4 részékből akarta fedezni. A törvényhatósági közgyűlés 1884. márcz. 23-án tartott ülésében ezt a tervezést elfogadta és határozattal emelte. Mikor már erősen kezdünk reménykedni, hogy a téli színház biztos pénzügyi alapon létesülni fog, azonban a regale-jog megváltásánál beállott késedelem a színház megvalósítását is késleltette.

1890. évig a színház építésének kérdése újra szunyad, míg 1890. május 9-én tartott színházi bizottsági ülésen Mezey Mihály indítványára a színházi bizottság sürgősen megkereste a városi tanácsot; hogy a színházépítés előmunkálataira az 1891. évi költségvetésében 5000 frtot vegyen föl. 1891-ben Berkovits Ferencz a téli színháznak a Szt.-László téren leendő felépítését hozta javaslatba, Knapp Ferencz pedig ugyanazon évben a színháznak a Bémer-téren a Sáfrád és Tóth Ferencz fele telkekre indítványozta felépíteni, még pedig a Bazar-szoros kibővítésével kapcsolatosan. 1891. évi szeptember hó 2-án a színházi szépművészeti és közlekedési bizottság együttes ülésén a Knapp Ferencz tervét fogadta el és javaslatba hozta a Sáfrád-féle házának megvételét. A törvényhatósági bizottság 1891. december 10-én tartott közgyűlésén ezen indítványt elfogadta és megbízta a tanácsot a terv és költségvetés benyújtásával. Továbbá elhatározta, hogy a nagyváradai takarékpénztártól a Sáfrád-féle telket 45.000 frtért megvásárolja, a nagyváradai takarékpénztár azon jogának elismerése mellett, hogy ha az állandó színház nem ezen ház és telkekre helyére építtetnék, a város közönsége az eladónak fenti vételárai összegért visszabocsátani köteles. A tanács ezen megbízatásnak rövid idő alatt eleget tett és 11 különböző elhelyezési tervet terjesztett elő.

A törvényhatósági közgyűlés 1892. szept. hó 9-én a bemutatott tervek közül a VIII. számú tervet fogadta el kivételre, mely a színház építését a Bazar-szoros kibővítése nélkül a Sáfrád és Tóth Ferencz-féle telkeken eszközölte volna. A belügyminiszter 1892. május havában a színháznak a Bémer-téren való építését jóváhagyta, de a város közönségének figyelmébe ajánlotta, hogy a színház-építést a Bazar-szoros kibővítésével kapcsolatosan oldja meg.

A színháznak a Bémer-téren való építését részint költséges, részint a kisajátítási eljárás hosszadalmasságára való tekintetből igen sokan elleneztek és került újra felszínre a színháznak a Nagy-Piacz-téren való felépítése, melyet szótöbbséggel a színházi bizottság is magáévá tett. A színházi bizottság ezen állásfoglalása után dr. Berkovits Ferencz a tanácshoz egy beadványt intézett, melyben indítványozza, hogy a színház helyének helyes kijelölése céljából a belügyminiszterium útján a Budapesti középítési bizottság két tagjának kiküldését kéri és a színházépítés terén elismert szaktekintélyek, Fellner és Helmer bécsi műépítésszek véleménye szerzetessék be.

A maga részéről a színház helyéül a Szt. László-téren a reáliskola telkét ajánlja és a színházépítésének a Bazar-szoros kiszélesítésével egybekapcsolását ellenzi, mert ezzel a színház felépítése elodáztatik.

A városi tanács azonban úgy Berkovits Ferencz indítványát, mint a színházi bizottság azon határozatát, hogy a színház a Nagypiacz-téren építtessék, mellőzte és a színháznak a Bémer-téren leendő felépítéséhez ragaszkodott.

A törvényhatósági közgyűlés 1893. szept. 14-én a tanács javaslata ellenére a színházi bizottság véleményét fogadta el és a színháznak a Nagypiacz-téren a Zöldfa- és Kossuth Lajos-utczák meghosszabbított vonalában leendő építését határozta el és ezen határozatot a belügyminiszter Pallay Lajos felebbezése daczára 1893. decz. 7-én jóváhagyta. 1894. évben a városi tanács a kivitel módoszataival foglalkozott. 1894. február havában a színházi, szépművészeti és közlekedési bizottság a színház építésére vonatkozó terv pályázatával foglalkozott. Nyílt nemzetközi pályázatot fogadtak el és az építés költségeit beleértve a teljes berendezést, világítást, fűtést és szellőztető készüléket 200.000 frtban állapították meg. A színházat ez alkalommal akként tervezték, hogy abban 3 sor páholy helyezendő el és 1500 néző befogadására legyen alkalmas, a pályázat első díjanként 6000, második díjanként 2000 frt kifizetését hozták javaslatba. Pályázatra Fellner és Helmer bécsi műépítésszek is felhívták.

Ezen javaslatot a közgyűlés elfogadta, a pályázat meghirdetett, azonban eredménytelen maradt, mert a beérkezett két tervet a kiküldött bizottság sem kivételre, sem pedig díjazásra érdemesnek nem találta, hanem az ered-

ménytelenség okát a megállapított 200.000 frt. csekélységében keresvén, újabb pályázat kiírását és az építési költségeknek 400.000 forintra leendő felemését hozta javaslatba. A törvényhatósági közgyűlés azonban az újabb pályázat helyett közvetlenül a Fellner és Helmer műépítésszekkel való tárgyalásra utasította a városi tanácsot. Ennek alapján a városi tanács egy bizottságot küldött ki a tárgyalásra, a kiküldött bizottság nevezett műépítésszekkel a színház építési tervében megállapodott és a műépítésszek tervezetüket elkészítették, mely szerint az 1000 személy befogadására alkalmas színház költsége a teljes berendezés a világítási és szellőztetési készülékkel együtt, 328.000 frtra irányoztatott elő. Ezen tervét és költségvetését az 1895. május 14-én tartott törvényhatósági közgyűlés elfogadta és azt a belügyminiszter Szokoly Tamás felebbezésének elutasításával jóváhagyta. 1895. november 20-án Dús László tiszti fő-ügyész Fellner és Helmer műépítésszekkel a szerződés megkötésére utasított.

Ezen szerződés értelmében a színház épületet 1896. október 1-én fedél alá hozni 1897. aug. 1-én pedig teljesen elkészítve átadni kellett volna. Az 1896. szeptember 10-én tartott közgyűlés a műépítésszek beadott előterjesztése folytán a színház épületéhez szükséges az elfogadott terv és költségvetésből kimaradt felhajtó rámpákra újabb 12.000 frtot szavazott meg.

Azonban a színháznak a nagy piacztéren tervezett felépítésében a polgárok igen tekintélyes része sehogyan sem tudott megnyugodni, a hirapokban és társadalmi uton folyton újabb és újabb tervezetek történtek, főleg olyan czéllal, hogy a színház építéssel kapcsolatosan a Bazar-szoros kibővítése is eszközöltessék. Ez irányban előbb Sztarill Ferencz, majd Laendler Ferencz nyújtottak be terveket a színháznak a Bazar-szoros kibővítésével kapcsolatosan a Bémer-téren leendő felépítésére, a városi tanácsa beadott két terv közül a Laendler tervét fogadta el és bizottságot küldött ki a kérdés tanulmányozására.

E közben lép elő Rimanóczy Kálmán egy újabb tervvel, melyben az esetben, ha Fellner és Helmer műépítésszek által a Nagypiacz-téren tervezett színház felépítésével minden árlejtés nélkül ő bizatik meg és a Bazar-szoros kibővítéséhez szükséges házbontásoknál kikerülő jó anyag felhasználása az általa tervezett Bazar-épület építéséhez megengedtetik, akkor kötelezi magát, hogy ezen Bazar-épületért évenként 10 éven át 20.000 frt évi bérösszeget fizet, illetve, hogy a mennyiben a város a kötelezett 20.000 frt évi bért meg nem kapná, a hiányt pótolni fogja.

Ezen terv, mely mindkét megoldatlan kérdés megvalósítását lehetővé tette, a színháznak a Nagypiacz-téren való építését megállította és a színházi hely kérdésében végleges eredményt hozott létre, mert a városi tanács és a szakközvetítők előzetes tárgyalásai után az 1897. évi augusztus 31-én e tárgyban tartott rendkívüli közgyűlés Rimanóczy ajánlatának tárgyalását a szeptember havi rendes közgyűlésre kitzte, a mikor 70 szavazattal 34 szavazat ellenében Rimanóczy tervét és ajánlatát a színház épületének a Bémer-téren a Bazar-szoros kibővítésével kapcsolatosan elhatározta.

Rimanóczy terve szerint az építkezés 1898. május 1-én vette volna kezdetét és 1899. nov. 1-én fejeztetett volna be. Ezen határozat nagy forrongást idézett elő. Ekkor jelenik meg dr. Várady Zsigmond röpirata »zürzavar a színház kérdésben«, dr. Radó Ignác beadványa, Mayr Sándor, Beczkay Lajos és dr. Fodor Gyula febbezése, de mindez eredménytelen maradt, mert a miniszter a febbezések elutasításával 1898. márcz. 11-én az 1897. szept. 9-én hozott közgyűlési határozatot jóváhagyta és ezzel a színház helye kérdésében folytatott hosszas harcznak és ellentétes határozatnak sora bezárólt.

A városi tanács dr. Buljovszky József polgármesterrel az élen erőlyesen hozzákezdett az elfogadott terv keresztülviteléhez szükséges telkek és épületeknek magán uton való megvételéhez s mivel ez Mayr Sándor és Weiszlovits Adolf tulajdonosok ellenzése miatt magán egyezség útján nem volt megvalósítható, a kisajátítási eljárás útját hozta javaslatba, melyet

a törvényhatósági bizottság 1898. máj. 12-én tartott közgyűlésén elfogadott, utasítván a városi tanácsot, hogy a mérnöki hivatal útján a kisajátítási terveket készíttesse el és a kisajátítási eljárás foganatosítására a szükséges intézkedéseket tegye meg. A mérnöki hivatal elkészítvén a kisajátítási terveket, bizottság küldetett ki a kisajátítás foganatosítására, de mivel ez egyezségileg nem volt keresztülvihető, a törvényhatósági közgyűlés a kisajátítási eljárás sürgős engedélyezését kérte a minisztertől.

1898. aug. 12-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyűlésen bejelenti a tanács, hogy a miniszter a kisajátítási eljárást engedélyezte.

Az 1898. szept. 10-én tartott törvényhatósági bizottsági közgyűlés nem fogadta el Rendes Vilmos azon indítványát, hogy a kisajátítási eljárás megkezdése előtt állapítsák meg azon összeget, hogy mennyibe fog kerülni a kisajátítás. 1899. május 1-én tette meg a tanács az első döntő lépést, midőn a közgyűlés határozatához képest a Hillinger és Tóth-téle házakat tényleg birtokába vette és a kisajátításhoz szükséges fedezet letételére a regále kötvényeket kintalta, mely intézkedését az 1899. május hóban tartott törvényhatósági bizottsági közgyűlés jóváhagyta és ez alkalommal dr. Kurländer Edének azon indítványát, hogy az új színház a Nagypiacz-téren építtessék, 61 szavazattal 20 szavazat ellenében elvetette.

A hely kérdése ezután többé nem foglalkoztatta a polgárságot, azonban igen élénk mozgalom indult meg a közgyűlés azon határozata ellen, hogy a színház és Bazár-épület építése pályázat mellőzésével Rimanóczy Kálmánra bízott. Ezen kérdés azonban sima megoldást nyert Rimanóczy Kálmán előzékenysége folytán, ki daczára annak, hogy a közgyűlés e tárgyban hozott határozata ellen beadott felebbzésekét a miniszter elutasította és a közgyűlés határozatát jóváhagyta; beadványában megszerzett jogáról önként lemondott és a pályázat kiírásába beleegyezett.

A meghirdetett pályázat fényesen igazolta a közgyűlés előbbi határozatának helyességét, mert az nem eredményezett feltűnő anyagi különbséget, úgy, hogy újlag Rimanóczy Kálmán bízott meg az építkezéssel és az 1899. július 13-án tartott törvényhatósági bizottsági közgyűlés a színház és bazárépület építésére vonatkozó szerződést Rimanóczy Kálmán és az önként társul vett Guttmann József és Rendes Vilmosal jóváhagyta és a színház építésére felügyelő bizottságot alakított, mely a polgármester elnöke alatt a következő urakból állott: Baróthy Ákos, Bordé Ferencz, Bozók Béla, Busch Dávid, Csordacs Ferencz, dr. Döry Ferencz, Dús László, Hegedűs Géza, dr. Hoványi Géza, Huzella Gyula, Kikinday Gyula, Komlóssy József, Mezey Mihály, Pékánovics Imre, dr. Radó Ignác, Száhlender Károly, Szokoly Tamás.

A színház építése kérdésében folytatott majdnem 100 éves szó és tollharcznak befejezését képezte az a csákányütés, melylyel 1899. július hó 10-ik napján a Sáfrád-ház lebontásához hozzá kezdtek. A színház alapozásához július 27-én fogtak hozzá. A fal-egyen 1899. okt. 28-án éretelt el, a tető szerkezet pedig 1899. december 23-án állított fel.

Befejeztett pedig a színház építése 1900. október 1-én, és illetve a mi napon a zárkó ünnepélyes letétele által.

A kőműves munkát a fővállalkozók, Rimanóczy Kálmán, Guttmann József és Rendes Vilmos teljesítették. A szobrászati részt Peller Ferencz és ifj. Rimanóczy Kálmán, a festő és aranyozó munkákat Eichhorn Vilmos. Kárpitos munkát Kunz József és társa. A vízvezetési munkát és csatornázást Klell Béla. Fűtési és szellőztetési készüléket Keller József. Az asztalos munkákat Reiner Károly. Villamos világítás belső berendezését és villamos csengő és tűzjelző készüléket Egyesült villamosági részvénytársaság; villamos áramfejlesztő telepet Ganz és társa. Gépészeti berendezést Wagner. Színpadi díszleteket Linhardt Vilmos. Színpadi butorokat Preisz Mihály. Színpadi mellék helyiségek butorait Herczegh Vincze és társai készítették, illetve szállították.

E színház építésének illetve főbb vonásaiban körvonalozott története tanulságul szolgál-

hat nekünk arra, hogy az igaz ügynek diadalra jutása csak késleltethető, de meg nem akadályozható.

A jónak győznie kell.

Kulturális jelentőségét a mai napnak méltatni fogja törvényhatóságunk, városunk, megyénk egyik legkiválóbb szelleme, kinek fényes tehetsége és ragyogó szónoki képessége méltó leendő nagy jelentőségű esemény kiválóságához.

Én, a száraz krónikás igyekeztem az igazsághoz hűen megfesteni a tények szürke, de tanulságos alapszínét, mely mivel igen alkalmas lesz arra, hogy arról a Szigligeti-Színház jelentősége, a magyar művelődés szempontjából ragyogó színpompával váljon ki. Rádl Ödön kezéből ecsetelve, nemcsak rajzolva és festve lesz, de élni fog a kép.

Adja az Isten, hogy a jövő nemzedék szemében is mindenha éljen! kívánom, hogy e színház mindig a magyar művelődést szolgálja!

A remek beszéd egyegy pontjánál lelkesen éljenzt s végül zajos tapsal jutalmazta a közgyűlés a kiváló szónokot.

Az ünnepély méltatása.

Ezután Rádl Ödön törvényhatósági tag, a Szigligeti-Társaság elnöke állott fel szólásra s remek, megkapó beszédben fejtegette ki az ünnep jelentőségét, az előadó művészet kiváló fontosságát.

A beszéd a következő:

Tekintetes törvényhatósági bizottság!

I.

Az előttem felszólalt törvényhatósági bizottsági tag ur megkapó, érdekes és mindenek fölött tanulságos képet rajzolt élénk városunk szellemi életéből; ennek félszázados küzdelmeiről, vívódásáról egy kultur-intézet létesítése körül — melyre anélkül, hogy azért lokálpatriotizmussal vádhatna bárki is, örökre büszkék lehetünk!

Az általa felsorolt történelmi adatok, a színházépítés kérdésének vegyes fázisai, hullámzásai — az ő tarka, színes változatosságukban, különösen a szónok tömör, egyszerű és plasztikus előadásában — szinte megelevenedtek előttünk és teljes közvetlenségükben léptek lelki szemünk elé.

Megtanuljuk a történelmi visszapillantásból, hogy már a nemzeti ébredés korszakában, úgy mint a múlt — és a közelmúltban, ennek a mi városunknak polgárságában és vezető elemeiben nemcsak a fogékonyság volt meg a magyar nemzeti ideálok: a magyarság, a hazai nyelv, irodalom és művészetek iránt, hanem a törekvés is, azok megvalósítására; — hogy a lelkesedés ezen eseménye iránt — az eszme és a vágy: állandó hajlékot emelni a magyar színművészetnek, kezdetől fogva áll a város egyetemének köztudatában, polgárai lelkében, szívében és csak a mostoha viszonyok kényszerre volt az ok, mely ideig-óráig megakadályozta a — kivételben.

Megtanultuk az adatokból azt is, hogy még ma is — miután ennek a történelemben bár fényes múltja, de csodálatosképen a mindenkori hatalom tényezői által következetesen mellőzött s egyedül önjereje utalt városnak anyagi segélyforrásai egyáltalában nem mondhatók valami bőségeseknek és miután a kedvezőtlen közigazgatási viszonyok s a megélhetés gondjainak minden eszményi lelkesedést megbénító terhe folyton nyomja a vállainkat — valóságos áldozat, sokakat aggodalomba ejtő számba ment ennek a mi Szigligeti-színházunknak a felépítése — és hogy ennek daczára, a város és polgársága nem rettent vissza ettől a nagy áldozattól — mert meg- és átértette, hogy hosszú évtizedek kényszerű mulasztásának helyrehozása ma már elodázhatatlan erkölcsi kötelessége.

Nem tehetek róla, tek. törvényhatósági bizottság, ha ezek után lelkesült örömmel, városom és polgártársaim áldozatkészsége iránti csodálattal és hódolattal üdvözlöm ezt a Nagyváros szellemi életében oly nevezetes napot és még inkább azt a magaslatos példát,

mely ebben az anyagias irányzatú korban szinte páratlanul áll s a melyet *Szent László* városának polgárai nyújtottak a nemzetnek, megmutatván, hogy a mi lelkeinkből és szívünkől még nem halt ki a lelkesedés a nemzeti eszmények iránt s hogy ez a város, mikor hazafiságról, nemzeti ügyről, magyar kulturáról van a szó — nem retten vissza a legnagyobb, a legnehezebb anyagi áldozattól sem!

Nem veheti tölem senki sem rossz néven, hogy most, mikor az ige testté lőn, az önfeláldozó kötelesség-teljesítés felemelő todatával idézem a római klasszikus szavait:

»Tantae molis erat romanam condere gentem!« (ennyi fáradság és küzdelemben került a római nemzet megalapítása) — és ha ebben a nagy, nemes példaadásban, melyet a nemzetnek nyújtottunk, látom első és egyik fő jelentőségét a mai ünnepélyes napnak!

II.

Van azonban e napnak egy másik, szintén fő, — sőt a legfőbb jelentősége s ez az, hogy a mi áldozatunk, a mi nagy és nemes példaadásunk *kizárólag* a magyar nemzetiségnek, a magyar kulturának szólott.

Ujabb időkben mindinkább tért kezd foglalni az a felfogás, hogy a színház, a színeszet, nem annyira kultur, mint inkább szórakoztató, mulattató és társadalmi jelentőségű intézmény; — szelvényben kezdik hangoztatni a színházaknak egy városban, egy vidéki emporiumban: közigazgatási előnyeit, s hogy azok ott csak újabb anyagi erőforrásai a gazdasági életnek: — a szellemi hatás és jelentőség tekintetében pedig csak annyit koncedálnak nekik, hogy az élet gondjai, a mindennapi kenyér utáni keserves hajszában, jól esik azokban mulatni, nevetni, szórakozni.

Sőt odáig elmegy ez a rideg, számító csak közigazgatási előnyöket hajhászó és élvezet-sóvár felfogás, hogy tagadni kezdik a színházaknak, a színeszetnek a nemzeti eszme megerősítésére, az általános műveltség terjesztésére, a hazai nyelv és irodalom kiművelésére és kifejtésére szolgáló *feladatát* is; mindezeket az államhatalom a közoktatás és az irodalom ügykörébe utalván.

És ennek a sivár felfogásnak — fájdalom, nagyrészt okozója a modern színpad és a modern színházak mai vezetésének a szelleme, — mely a kor izlésének hódol, a helyett, hogy annak irányt szabna, s a melyben nem a művészek, nem a nemzeti irány, nem az eszményi és az örök-szép kultuszának szempontjai uralkodnak, hanem nagyjára csak a mulattatás, a szórakoztatás és ezáltal, a jövedelem szaporítás raffinált számítása.

Hogy az imént említett s mindjobban tért foglalni kezdő felfogás: milyen téves, — ezt nem sokáig kell magyaráznom.

III.

A ki gondolkodni tud és akar, annak be kell látnia, hogy a színház, ha eszményi céljainak megfelelően van vezetve, a nemzeti eszme terjedésének és megerősítésének, az általános műveltség terjesztésének, a nemzeti nyelv és irodalom kifejtésének egyik leghatásosabb eszköze; sőt a kor irányelvei, — életnézete — bölcselkedése, — szóval: eszményi jellemének határozott irányítója is!

A legnagyobb, a leghatalmasabb, a leg-egységesebb nemzeteknél a színház volt mindig, és ma is az — a nemzeti eszme, a hazafias érzület, lelkesedés egyik legkiválóbb terjesztője, ébrentartója, buzdítója, bátorítója és a balsors napjaiban a nemzet vigasztalója.

Csak a francziákra utalok e tekintetben, a hol a német-franczia háború szörnyű szerencsétlenségei után, egyszerre mint egy varázsütésre, lekérültek a frivolitások, a házasságtörő drámák a színpadról, hogy helyt adjanak a nemzet nagy történelmi alakjainak és hőseinek; a hol p. o. a *Henri de Bonier* »*Rome vaincue*«-je, a nagy nemzeti szerencsétlenségre utaló vonatkozásaival, számtalan előadásban, az egész Franciaországot a világ első színházába: »*Theatre Françoise*«-ba vonzotta; a hol az egész nemzet naponta sirt, lelkesedett, vigasztalódott — jobban, mint az államhatalom minden óriási erőfeszítései láttára, melylyei a

nemzetet ismét elsőrangú katonai hatalommá emeltel

Ma pedig valóságos irányzat a francia színpadon a nemzeti múlt és a nemzeti jellem dicsőítése; a minek köszönheti p. o. *Rostand* a *Cyrano de Bergerac*-jának, a francia vitézség, lovagiasság és a gall-szellem, az ugynevezett: *«esprit gaulois»* prototípusának és a *Litiglon*-nak, a Napoleoni legenda felelevenítésének páratlan sikereit.

Ki mondja ezek után a példák után, joggal, hogy egy kicsiny, nem egységes és különféle nemzeti velleitásokkal küzdő nemzetnek, — mint a nemzeti eszme hathatós terjesztőjére, ébrentartójára, megerősítésére nincsen szüksége; mert ez kizárólag az állam feladata és ezt a feladatot kellőképpen el is végezi az állam?

A mi az általános műveltség terjesztését illeti, ezt a nemzet zömére és minden rétegére kihatólag, az iskola, a közoktatás nem teheti egyszerűen azért, mert csak elenyészően csekély azok száma egy nemzetből, akik a közép- és még kevesebb azok száma, a kik a felsőoktatásban részesülnek; aztán meg a mai közoktatás tendenciája a szakszerűség és nem az általános műveltség terjesztése.

Színházba azonban mindenki elmegy, vagy elmehet; és, hogy ott — helyes szellemben vezetett színházért — szellemi látókörrel tángul; történelmi, társadalmi ismeretei kibővítnék; izlést, simább modort elsajátíthat; új, őt a köznapiasságból kiemelő benyomásokat, sőt eszméket is; továbbá lelkesedést és érdeket meríthet — a művészet és, egyáltalában, kedvet nyerhet a szellemi élvezetek iránt — ez a színpad csábos, a képzeletre ható és közvetlenül működő légkörének természetes folyamánya, eredménye; — mely játszva, mulattatva, szórakoztatva tanul s szinte felújítja a görög bölcsök peripatetikus iskolájának.

A nemzeti nyelv kiművelésének és a nemzeti irodalom kifejlesztésének maga az írott szó és a könyvirodalom egyedüli eszköze nem lehet.

Eltekintve ugyanis attól, hogy az olvasási kedv és az olvasás már fokozottabb műveltséget előfeltételez az egyénél, — az írott szó hangtalan, néma, halott; zengzetessé, ryhmikussá, szinnessé, közvetlen hatásúvá csak kimondva lesz; mert egy a kedélyen át közvetítő érzék: a hallás továbbítja azt az érzelmehez.

A nyelv aesthezise, a kimondott, az elszavalt szó, vagyis; a beszéd, az előadó művészet utján képződhetik csupán; mert egy zerre perczipálja az értelmünk, a halásszervünkkel s ez utóbbi rögtön érzéki kritikát gyakorol fölötte; azaz észreveszi annak fonetikus szépségét, vagy hátrányait a mi az írott szónál elenyészik; és így a színpad, melyen az élő szó dominál, ismerteti meg igazán a nemzeti nyelv hangtani szépségeit, vagy fogyatékoságát és ezáltal arra kényszeríti a színműíró, hogy az előbbieket kultiválja, az utóbbiakat kerülje, szóval, a nyelv csiszolására, művelésére.

De a nyelv aesthezi-ének nemcsak hangtani képzésére szolgál akként a színpad, hanem az eredetiség, a zamatosság, a fordulatokbani gazdagság, szóval a nyelv szerkezetnek, az idiotizmusok és így a nyelv aesthezisének ezen iránybani kifejlesztésére is, amiről különben órákig lehetne értekezni.

Maga az irodalom pedig a színpad által egy új műaggal és annak számtalan válfajával: a színműirodalommal gazdagodik; melyek irodalmi hangja már emelkedettebb, pathetikusabb és mert abban az író nem maga beszél, hanem beszéltek és pedig egyidőben különböző alakokat, jellemeket, ezáltal stilusa szükségképpen elveszti szubjektivitását, de ezzel együtt egyoldalúságát is.

Egyik legmelyrehatóbb feladata a modern színpadnak a kor szellemi vívódásának és szellemi vívódásának és eszményi jellemének az irányítása.

A színpad az élet iskolája, deszkái a világot jelentő deszkák! . . . Régen elmondott igazságok ezek!

Természetesen az, a ki ezen igazságokat

elsőnek kimondotta, nem a színpad koronkénti aberrációjára, az operettek és a bohózatok kizárólagos kultiválására, hanem a klasszikus, az eszményi színpadra gondolt.

Ujabb időben, legalább a külföldön, e tekintetben üdvös megtérést tapasztalhatunk; különösen az olasz, a német és a norvég színpadon.

A olaszok klasszikus tradícióikhoz tértek vissza, kiváltképpen az előadó művészet terén. Csak *Szlavini*, *Rossi*, *Zacconi*, *Novelli*, *Duse* nevére kell e tekintetben utalnunk.

A németeknél többek közt, *Sudermann*, *Hauptmann*, a norvégeknél Björnson, Ibsen színműveikben a kor, vagy társadalmat átalakító problémáival, szociológus bölcselkedésével foglalkoznak s a jövő társadalmat és talán: állami berendezkedése is, már előre veti árnyékát és fényét műveikből — a színpadról!

Mindezekben tek. törv. Bizottság, a modern színészet és ezzel mai ünnepélyünk második és főjelentősége.

IV.

Hajlékot emeltünk tek. törvényhatósági bizottság városunkban nagy áldozatok árán a magyar színészetnek és ezáltal a magyar kultúrának.

Én nem kutatom, minő színházat emeltünk: fényes-e? pompás-e? mert jól tudom, hogy a kultur-intézetek benső, mélyreható jelentősége nem a paloták nagyságától, fényétől függ, melyekben azok elhelyezték, hanem a szellemtől, melyek azokat vezetik.

A *mannheimi* gabonacsűr, melyben *Dahlberg* a 18 éves *Schiller «Harimáit»* először előadta; a tiefertü park lombosátra, a hol a *Goethe «Iphigenia»*-ját először játszották és a *laustádi* deszkabódéba, a hol a *weimari* aranykorban a Dioskurok színrekerültek, többet jelentett a német klasszicizmusnak, mint jóval előbb, a hamburgi plutokraták pompás színháza a hol pedig egy *Lessing* volt a kritikus, vagy a berlini *«Königlicher Schauspielhaus»*, melyben egy *Nagy Frigyes* parancsára francia vaudevillek és *Voltaire* ugynevezett tragédiái jártak!

Engem tehát nem is az tölt el büszke örömmel, hogy ma már van — mint ezt különben mindenkinek be kell ismernie — diszes színházunk; hanem az, hogy egy magyar-kultur-intézettel több van az országban és hogy ezt az intézetet Nagyvárad városa kizárólag csak a magyar nemzetiségnek és kultúrának akarta emelni, hogy a város és polgárai előtt, mikor e sulyos viszonyok között meghozta nagy áldozatát, nem közigazdasági előnyök, hanem a színház és a színészet már elmondott eszményi céljai és feladatai lebegtek, ezeket akarta ismétolni s hogy az új műintézetben ezeknek megfelelő szellemet és vezetést kívánt megkönyösíteni.

Büszke örömmel tölt el végül az a tudat, hogy ezt a kulturintézetet egyedül és önerejéből az én városom, az én forrón szeretett Nagyváradom emelte, a melynek zsenge gyermekkorom óta polgára vagyok, melyben magyarrá neveltek, melyben az én szerény kultúrámot szereztem és a mely hazafisság, áldozatkészség és intelligencia tekintetében párját ritkítja az országban; emelték a legsúlyosabb anyagi viszonyok közt az én szeretett polgártársaim nem annyira a jelennek, mint a jövőre irányított tekintettel azon tudatban, hogy áldozatukkal hozzájárultak a magyar kultúra s ezáltal a magyarság s a magyar nemzet, a magyar állam megerősítéséhez és Isten segítségével: örök fennmaradásához!

Ezen lelkesült örökéretben köszönetemet fejezem ki mindazoknak: a kik a kultur-intézetünk létesítésén fáradoztak s ezek közt első sorban a mi szeretett tisztelt polgármestereinknek és a város tanácsának, a kik annyi erélyvel, körültekintéssel, post tot discrimina rorum, majdnem egy század mindig élő, minduntalan megnyilatkozó forró óhaját megvalósíthatták,

és indítványozni bátorkodom, hogy határozza el a tek. törvhat. biz. közgyűlése, miszerint a mai, Nagyvárad város szellemi életének oly annyira fontos és örvendetes napi emlékét és jelentőségét, midőn a város nagyszülőtte, Szigligeti Edéről elnevezett színházát megnyitotta,

ezen a magyar nemzeti eszme ápolására és megerősítésére, az általános műveltség terjesztésére és a magyar nemzeti nyelv és irodalom kiművelésére szolgáló kulturintézet létesítése fölötti öröme és meglegedésének kifejezésével — jegyzőkönyvbe megörökíti.

Zugó taps s percekig tartó éljenzés bizonyította a lelkesedést, a mely a jelen voltakati elöntötte a nagyszabású szónoklat gyújtó hatása alatt.

Dr. *Bulyovszky* József kiegészítette a *Rádl* Ödön indítványát azzal, hogy az elhangzott beszédek szövegét vegyék jegyzőkönyvbe s a közreműködő egyének névjegyzékével együtt helyezték el a színház zárköve alá. Meghívja a jelenlevőket a zárköv letétel ünnepélyére. (Éljenzés.)

Elnöklő főispán kimondotta a határozatot, a mely szerint a *Rádl* Ödön, mint dr. *Bulyovszky* József indítványait a törvényhatóság elfogadta s ezzel véget ért a diszkozgyűlés.

A diszgyűlés után a bizottsági tagok a Szigligeti-színházhoz vonultak.

Különösnek találjuk, hogy az egész közgyűlés alatt, s a zárköve helyezett iratokon is, az első szinigazgató: *Somogyi* Károly neve elő nem fordult.

A zárkövetétel.

A diszgyűlés befejezte után a törvényhatósági bizottság tagjai élőkön dr. *Beöthy* László főispánnal és dr. *Bulyovszky* József polgármesterrel a színházhoz vonultak, melynek előcsarnokában már akkor ott voltak: *Várady* Antal, a hirneves költő (fényes diszmagyarban), a sajtó képviselői, és a szintársulat tagjai élőkön *Somogyi* Károly igazgatóval.

A vörös márványból készült zárókövet az előcsarnokban helyezték el, rajta a következő felirással:

1900. október 15.

Az emléktábla elhelyezésénél dr. *Bulyovszky* József polgármester a következő beszédet mondotta:

Mélyen tisztelt ünneplő közönség!

Az 1900. év október 15-ike örök emléktű betűkkel lesz Nagyvárad város történetében feljegyezve.

Ez azon nevezetes nap, melyen a magyar színművészet méltó csarnokát felavatjuk: ez azon nap, melyen Nagyvárad város fenkölt szellemű közönsége a színművészetnek hozzá méltó otthonát a gyakorlati művészet birtokába helyezi; és ez azon nap, melyen Nagyvárad város közönsége egy régi mulasztását pótolva, leróvta hálóját a magyar színművészet iránt.

Legyen is e zárköv e csarnoknak a legszilárdabb alapja.

Álljon örökké e művészet otthona s hirdesse a magyar nemzet hallhatatlanságát, örök életét s művészetét!

Ezzel a zárkövet elhelyezem.

A szép beszéd elhangzása után az emléktábla alatt lévő ürbe elhelyezték a színház történetének leírását és a diszkozgyűlésen elmondott beszédek szövegét, azután két kömüves a táblát beillesztette.

Az első kalapácsütést a polgármester tette a következő szavak kíséretében:

Éljen a magyar színművészet.

Kalapácsütéseket tettek még: *Helmer* Hermann a színház egyik tervezője:

Gott beschütze uns vom leeren Haus

(Isten óvja üres háztól.)

jeligével.

Somogyi Károly szinigazgató e szavakkal:

A magyar színművészet felvirágzására.

Krubicza József művezető:

A munka és erő eredményeül.

Ezután a polgármester átadta a színházat **Somogyi** Károly igazgatónak a következő beszéddel:

Tisztelt igazgató ur!

Nagyvárad törvényhatósági város közönsége a magyar nemzeti színművészet iránti lelkesedésének s áldozatkészségének tanujelként e fényes palotát létesítvén, a törvényhatósági közgyűlés megbízásából örömmel teljesítem azon kötelességem, hogy e díszes épületet igazgató ur birtokába átadjam.

Amaz nagy bizalom, mely a város képviselő testülete részéről igazgató ur személye iránt a választás alkalmával megnyilatkozott, ama évtizedekre terjedő jogos múlt, melyre a színgazgatás terén igazgató ur minden dicsekvés nélkül hivatkozhat; felment engem attól, hogy igazgató urnak e művészi csarnokban kövendő működését körvonalozzam.

Meggyőződésem az, hogy mint igaz magyar színgazgató szemellett fogja tartani mind azt, mit a magyar színművészet czéltudatos fejlesztése, a színművelődés pártolása s a nagy közönség igénye megkövetelnek.

Ez okból én csak arra kérem igazgató urat, hogy a nagy áldozatok árán lelkesedéssel létesült s felejthetetlen Szigligetink emlékére elnevezett fényes palotában hirdesse ön a legnagyobb szellemi és anyagi eredményével a magyar színművészet dicsőségét s legyen e palota a magyar hazafiság méltó képviselője s a nagy közönség művelődésére szolgáló s legkellemebb szórakoztató helye.

Isten áldása kísérje igazgató ur üdvös működését s ezzel Nagyvárad város által épített s a város tulajdonát képező Szigligeti színházat igazgató urnak s az igazgató ur vezetés alatt levő tisztelt társulat tagjainak kiváló gondozásába s figyelmébe ajánlva ezennel átadom.

Somogyi igazgató válaszában hálás köszönettel adózik a város közönségének, s ígéretet tesz, hogy minden működése oda fog irányulni társulatával együtt, hogy a magyar színművészetnek dicsőséget szerezzenek s bárki-nek kelljen majd átadnia e színházat, szepeltelenül fogja azt átadni.

A megnyitó előadás.

Ünnep lévén, nem mint kritikusok fogunk beszélni, hanem mint a közönség tolmácsa. A közönség pedig csak tapsolt, csak dicsért. Mi sem fogunk tehát hibákat észrevenni csak azt említjük fel, a mi dicséretre méltó. Ne zavarja az ünnep melegét semmiféle elkeseredés, a melyet talán egy elejtett hibáztató szó, egy megróvó megjegyzés okozna.

Ünnep volt, ünnepeljen a kritika is. A kritika pedig akkor ünnepel, ha hallgat.

Előre bocsátjuk, hogy még ha kritizálni akarnánk is, sem volna sok a gáncsolni való. Néhány csekélyebb gáncs — de minek rontsuk avval is az ünnepély összhangját?

Sorrendet tartva, először **Sas** Ede prólogjáról kell megemlékeznünk, melyet **Paulainé Adorján** Berta szavalt. Igazi költői alkotás ez a vers, mely felülemelkedik az alkalmi versek szokásos színvonalán; több dicséretet hozzá fűzünk fölösleges, olvasóink mai számunk tárczarovatában megtalálják a költeményt, az legjobban dicséri önmagát. A benne levő költői gondolatokat **Paulainé** remek szavallata teljesen érvényre juttatta, úgy, hogy a függöny legördülése után perczeig zuzott a taps, a szerzőt és a szavaltót többször hívták a lámpák elé és **Sas** Edét azonfelül két, a zsinórpadlásról lebozsátott koszorúval lepték meg. Egyiket, mint hallottuk, a Nagyvárad szerkesztősége, másikat egy jó barátja adta.

Nem kevesebb lelkesedéssel fogadták **Várady** Antal ünnepi előjátékát, az *Uj ollárt*. Ebben **Nyárai** aratta első fényes sikerét, még pedig *nem* a kumikum terén. Megyeri látomását olyan érzéssel szavallta, a mely tőle nagyon kellemesen lepett meg s arra vall, hogy ez az eredeti tehetség folyton fejlődik s mióta nem láttuk, nagyot haladt.

Mellette **E. Kovács** Mariska keltett nagy tetszést, mint muzsaszép alak, szépen szavalt. Hasonló sikert ért el **Gáthy** Kálmán is, mint Nagy Pista törekvő fiatal színész, érzéssel játszik. Jellemző alakítást nyújtott id. **Sághy** Zsigmond, egy vén német-barát consiliárius szerepében, a melyben ügyes játéka hatását sikerült jelmeze is kiegészítette. **Könyves** Jenő Sándorfy alakját mutatta be sikkerral, **Bognár** és **Dézi** kisebb szerepekben működtek. Ügyes öltözékekben jelentek meg **Szohner** Olga és **Barna** Jolán is.

Az ünnepi előjáték végén az egész társulat felvonult a színpadra s festői tablóban énekelte el a Hymnuszt, melyet az egész közönség állva hallgatott végig, a függöny legördülése után pedig zajos éljenekkel hívta ki a szereplőket és a szerzőt, **Váradyt**.

Várady rá is szolgált a tüntetésre. Egyszerű, szinte megszokott motívumokból igazi gyújtó előjátékot alkotott, mely **Nyárai** és **Gáthy** páros jeleneténél és a múzsa verses szavallatánál igazi magas szárnyalást vesz. A rendezés is kifogástalan volt.

Az est legnehezebb pontja **Hunyady** László volt s a társulat büszke lehet rá, hogy ezt a legnehezebb feladatot oldotta meg legjobban. Erkel operáját előadni vidéken — melegség. Jól előadni — bravur. — S egyes kisebb kivetni valóktól eltekintve, a tegnapi előadás bravuros volt. Nem hisszük, hogy azt az operát vidéken még egy társulat jobban eljátszáná, mint **Somogyi**é. Méltó befejezése egy új múzsa csarnok felavatásának.

Tapsból legtöbb jutott ki **Balláné Csik** Irénnek (Szilágyi Erzsébet) és **Forrai** Ferikének. Az elsőnek hangja igen jó iskolázottsággal tünt ki, csak úgy játszott a futamokkal és trillákkal, főleg ha azok hangja fekvésébe egészen belevágtak. Nagy jelenete közben többször nyílt színen megtapsolták, felvonás után a lámpák elé hívták s általános meggyőződés volt, hogy egyike a társulat legjobb erőinek. **Forrai** Ferike (Mária) éppen ellenkező tehetség; nem a külső ragyogással, hanem érzéses játékkal és érzéses énekkel hat. Az összes szereplők közt neki sikerült a legjobban az éneken az érzelmeket átsillogtatni. A börtön jelenetekben is különös elragadó bensőséggel énekelt és játszott s ragadta tapsokra a közönséget. Fényes és izléses ruhája külön megemlítendő.

Nem kevésbé tetszett a két tenorista, **Kalmár** József (V. László) és **Ferényi** József (Hunyady László) két tenorista vidéki társulatnál nagy fényűzés, ha jók; és itt ez az eset. Mind a kettő más-más jellegű tehetség, de *tehetség* határozottan; úgy látszik, **Kalmár** inkább köztenor, **Ferényi** lírai tenor. Kíváncsian várjuk többi alakításait.

A számtalan oldalú **Fintér** Imre Gara nádor szerepével birkózott meg szép sikerrel; *Öröme* fel Gara kezdetű áriáját megtapsolták s minden megjelenésénél nagyon tetszett kitérő maszkiája, öltözete és játéka.

Jó alakítást adott **Lányi** Edit (Mátyás), sok igyekezetet mutatott **Rákosi** Gáspár (Czillei).

Dicsérettel kell kiemelnünk a karszemélyzetet. Ugy a női, mint a férfi kar kifogástalan volt s dicséretére válik **Delin** Henrik karmes-

ternék. Ugyancsak neki adjuk át a 37. ezred zenekarát illető dicséretet is; a **Nyitány** precíz, igazi katonás előadása nagyon tetszett. A gondos rendezés **Balla** Kálmán érdeme, míg a fényes jelmezek egy részét az opera engedte át s megígérte, hogy a többi opera előadást is támogatni fogja.

A fényes sikerű előadást fényes közönség is nézte végig. Théâtre parée volt a szó szoros értelmében, elegáns urhölgyekkel, frakkos urakkal a karzaton is. A közönség közt városunknak csaknem minden kiválóbb alakja ott volt. A fővárosból és vidékről a következő vendégek emelték az előadás fényét jelenlétükkel:

Festetich Andor gróf, a vidéki színművészet országos felügyelője, **Paulayné Adorján** Berta, a nemzeti színház tagja, **Nagy** Böllöny József, intendáns, **Várady** Antal dr., **Hellmer** Herman, a színház építője, **Tábor** Róbert (Pesti Naplótól), **Zoltán** Jenő (Budapesti Hírlap), **Márkus** József (Budapesti Napló), **Molnár** Márton (Magyar Hírlap), **Lusztig** Béla (Magyarország), **Kovács** Dénes dr., az Otthon írók és hírlapírók köre képviselőiben, **Adorján** Sándor a Magyar Nemzet fel. szerkesztője, **Szávay** Gyula (Győri Hírlap), **Rudnyánszky** Gyula, **Lenkei** Lajos (Pécsi Napló).

Ha az előadások színvonala és a közönség lelkesedése megmarad, akkor a nagyváradai színművészetnek nincs mit félnie a jövőtől!

K. A.

Az ünnepi vacsora.

A megnyitó előadás befejezése után az ünneplő közönség a Zöldfa nagytermébe vonult gazdag ünnepi vacsorára.

A tágas terem zsufolásig megtelt előkelő férfi és nő közönséggel; a jelen voltak közül a következőket jegyeztük fel:

Beöthy László főispán, **Szunyogh** Péter alispán, dr. **Várady** Antal, dr. **Bulyovszky** József és neje, **Helmer** Herman és neje, **Krubicza** József, **Tornyai** Antal, özv. **Grunwald** Henrikné, **Stark** Gyula, dr. **Bodor** Károly, **Janky** József, **Kunz** Gusztáv és neje, **Farkas** Izidor, **Weingärtner** Andor, **Aufrecht** Lajos, **Kovács** Béla, **Beczky** Lajos, dr. **Baróthy** Akos és neje, **Pallay** Lajos, dr. **Gerő** Sándor és neje, **Lukács** Gyula és neje, **Koliner** Miklós és neje, **Kolliner** D., **Weisz** Ernő és neje, **Nyiry** György, dr. **Várady** Zsigmond, **Lakos** L., dr. **Radó** I., **Dániel** L., **Könczey** József, **Kovács** S. János, **Dús** László, dr. **Hoványi** Géza, ifj. **Rimanóczy** Kálmán, **Huzella** Gyula, **Reismann** Mór, **Heller** Ede, **Guttman** József, **Fleischer** Lajos, **Jablonszky** Emil, **Lovass** Zsigmond, **Láng** József és neje, **Csor-dacsics** Ferencz, **Máthé** Gy. festő, **Hollósy** Jenő, **Kádár** János, **Peller** Ferencz, **Hegedüs** Géza, **Laszky** Armin és neje, **Kaczián** Károly, **Lukács** Ödön, **Szűcs** Dezső, **Hajós** Izidor és neje, **Rendes** Vilmos és neje, **Rimanóczy** Kálmán, **Mezey** Mihály, **Mezey** Vilma, dr. **Konrád** Márk, **Rimler** Károly, **Dániel** Gyula és neje, **Bod** Kálmán, **Batig** Ferencz és neje, dr. **Berkovits** Miklós és neje, **Justh** Károly és neje, **Guttman** Margit, dr. **Radó** Ignác és neje, dr. **Dési** Géza, **Bulyovszky** Aladár és neje, dr. **Munk** Béla, **Müller** Salamon, **Winkler** Lajos, **Kiss** László, **Sztarill** Ferencz, **Papoczy** Ferencz, **Komlóssy** József, **Szűcs** Géza, **Hegedüs** Géza, ifj. **Guttman** József, a hírlapok képviselői és a szintársulat tagjai teljes számmal.

Az első pohárköszöntőt dr. **Bulyovszky** József polgármester mondotta a következőkben:

Mélyen tisztelt Ünneplő Közönség!

Igy szólitom Önöket hölgyeim és Uraim még mindég, mert méltó okunk van e napot — ha tőlünk függne — az ezeregy éjszakára átvarázsolni. Tehát múltán ünnepeink hosszabbban. Igen, egy meseszerű bevégzett tény előtt állunk: azon tény előtt, hogy magyar színművészetünk méltó hajlékát felavathattuk. Ha bárki is végig tekint a nagyváradai állandó színház alkotásának történetén, látni fogja ama nagy küzdelmet, melyet e város művelt s fen-

költ szellemü közönsége kifejtett. — És mi vezette e közönséget a küzdelemben? A hazafiasság, a művészet iránti lelkesedés. Kell-e ennél szebb emberi tulajdonság? És vezette még egyéb is: az, hogy elhatározta, miszerint Nagyvárad városából, e nagy vidéki központból, a magyarság ez ősi bástyájából modern és haladó várost alkot. — Nagy szó ez Hölgyeim és Uraim! Modern város! Ez minden mit egy város a haladás zászlójára írhat. Benne van ebben a tudomány, a művészet: benne van ebben a jó közigazgatás, mely első sorban veti meg egy városnak fejlődési alapját, — benne van ebben a kereskedelem, az ipar, a forgalom a gazdálkodás, szóval minden, mely egy várost felvirágoztathat s melynek kiindulási pontja a haladás!

Igen mélyen tisztelt ünneplő közönség, haladunk kell s haladni akarunk is s haladni fogunk; mert ebben a haladásban van biztosítéka polgártársaink életének, életbiztonságának, egészségének, jólétének s minden földi javainak.

Midőn ezelőtt három évvel ama szerencsében részesültem, hogy polgártársaim többségének bizalma e diszes állásra helyezett: részletebben reámutattam ama teendőkre, melyek reánk várnak s melyek nélkül egy modern város — mely alatt a polgári elem egy boldogító otthonát értem — egyik első megoldandó feladatának az állandó színházat állítottam elő.

Hogy volt-e igazam? ezt ez alkalommal nem vitatom. De ha az eredményt tekintjük, azt hiszem, hogy ez ünnepélyes pillanatban el kell ismerni mindenkinek annyit, hogy ünnepünk teljesen jogosult s igazi öröm ünnep.

Nem rontja el állításomat semmi aggály, még az sem, hogy nem lesz anyagi tehetségünk a többi még szükségesebb beruházásokra. — Meg lesz és meg kell lenni ennek is, mert városunk geográfiai fekvésénél, művelt közönségénél s nagy vidékénél fogva, egy nagy ország rész központjának vezérlésére van hivatva.

Ily körülmények között keresnünk kell a további haladás módjait s azt meg fogjuk találni anélkül, hogy a terhek alatt leroskadjunk. Megfogjuk találni, mert muszáj megtalálni s mert e város jövő boldogsága ez idő szerint a mi kezünkben van letéve. — Nem fog itt tönkre menni senki, mert a mit a jelen az áldozatból kíván, azt meg fogja hozni a jövő s utódaink még porainkat is áldani fogják.

Nincs ok a félelemre mélyen tisztelt polgártársaim, én és velem együtt társaim bármily önfeláldozással is meg kell hogy szerezzük nem is hosszú idő múlva amaz ideált a modern várost. — De a mai fényes ünnep tanúsága is mellettem bizonyít. A mely város közönsége a művészekért ily lelkes áldozatot hozni képes, ez a vezetőket cserben nem fogja hagyni, az a becsületes és ideális munka hű támogatója lesz.

E nagyilekű, e nemes szívű és áldozatkész nagyvárad közönségre, annak boldogulására üritem e poharam. Éljen!

A beszéd alatt többször felhangzott a helyeslés, végül éljenzés tört ki, midőn a polgármester befejezván beszédét, poharát a padozathoz dobta.

Dr. Dési Géza az igaz művészet magasztosságát fejtegeti, ami különösen nekünk magyaroknak hazafias szempontból fontos. Az ünnepélyre megjelent vendégek, a színészek vezérférfiit és az idegen sajtó képviselőit élteti, mint vendégeinket.

Dr. Radó Ignác rövid magyar bevezetés után németül köszöntötte fel Helmer Herman építészeti tanácsost, a színház tervezőjét. Beszéde alatt többször erősen méltatlankodott a közönség a német beszédért s végül zajosan megkorholták.

Dr. Várady Antal az örök idealizmust hangoztatja, a mely állandóan otthon talál. Ez a város küzd az anyagiakkal s a reális korban milliót áldoz a művészet oltárára. Ő és iró társai nevében esküt tesz le a művészet ol-

tárára az idealizmusra. Élteti dr. Bulyovszky polgármestert és Nagyvárad város közönségét.

Gróf Hestetich Andor, a vidéki színészet országos felügyelője visszatekintett egy századra, a mikor nem volt magyar színészet, magyar drámairodalom. Szólt a vidéki színészet állandósításáról s kijelentette, hogy Nagyvárad is egy színi kerület központja lesz. Majd Somogyi igazgatóhoz szólt s végül felolvasta Tisza Kálmán jellegét, melyet az album számára írt. A nagyvárad színészet föllendítésére s mielőbbi állandósítására iszik.

Sas Ede három férfit élteti Beöthy László főispánt, dr. Hoványi Gézát és Rádl Ödönt.

Dr. Várady Zsigmond és még többen tartottak beszédeket s a lakoma a hajnali órákban ért véget.

A pompás menu Czegléd Sándor konyháját dicseri.

A zenét Dula Miklós bandája szolgáltatta.

Tisza Kálmán, Nagyvárad város országgyűlési képviselője nem jöhetett le az ünnepre, hanem a következő táviratot küldte a polgármesternek.

Változó idő, öregség és összegyűlt teendők meggátoltak abban, hogy a mai örömnapot szeretett szülővárosomban tölthessem! A vesztés csak én vagyok, de azért lélekben örülök az örvendőkkel. Csakis azt kérem polgártársaimtól, ne magyarazzák elmaradásomat úgy, mintha ezt az érdeklődés hiánya okozná.

Tisza Kálmán.

ORSZAGGYÜLES.

A képviselőház ülése.

Budapest, okt. 15.

Tallian Béla elnök felolvastatta a jegyzőkönyvet, hitelesítette és azonnal felállott *Matiska* Péter előadó. Csak pár percig beszélt s átadta a szót a kereskedelmi miniszternek.

Hegedüs Sándor kereskedelmi miniszter: Ez a javaslat egy része annak a tervszerű akciónak, melyet ő a hazai ipar és kereskedelem érdekében indított. Annak az elvnek hódol, hogy az ipart és kereskedelmet nem a produkció, hanem a fogyasztás dirigálja. Hisz a vámszünet is végeredményében a fogyasztást biztosítja.

Keresi a bajokat. Törekedni kell, hogy a vidéki városok kereskedelmét és iparát megóvjuk a visszaélésektől. Igaz, hogy ez csak egy kis részlet, szerény dolog, de azért nem érdemi Barabás vádját, hogy ez csak: nesze semmi fogd meg jól. Hogy nem ilyen semmi, maga Barabás is elismeri, mert hisz általánosságban elfogadja.

Külföldi példákra hivatkozik, ő e javaslatnál a külföldi példa után indult, szinte félt, hogy plagiummal vádolják. De hát ezt tartja, hogy a mi jó, át kell venni.

Azelőtt az ügynökök iparosokhoz és kereskedőkhöz mentek, s nagy megrendeléseket eszközöltek. Csak másfél évtized óta keresik fel magukat a fogyasztókat s ott igazán nem lehet ellenőrizni, hogy a tapasztalatban fogyasztót mily eszközökkel veszik rá a megrendelésre. Nem mondja, hogy rossz indulatból, de hát existenciája, az alkalom stb. önkéntelen ráviszik erre a visszaélésre.

Szól ezután az 1893-ban elveszett *vándoripari javaslatról*. Azt a javaslatot a Házból felküldték a főrendiházba, ahol szünetek állottak be.

Ennek a javaslatnak egyik része, a házalási javaslat *szigorítást* tartalmazott, világos

hogy Ausztriában is megfelelő intézkedést kellett tenni. (Ellenmondás.) Mi ittuk volna meg a levét, ha nálunk igen, Ausztriában pedig nem lép életbe e törvény.

Barabás Béla: Hát akkor miért tárgyalták?

Hegedüs miniszter: Azért, mert a megállapodás meg volt, be is terjesztették az osztrák parlamentbe, de nem tárgyalták. Ha ezt a dolgot szó tárgyává teszik, meg is kapják rá kielégítő választ.

Fichler Győző: A miniszternek kellett volna erről jelentést tennie!

Hegedüs miniszter polemizál Mezei Mórral, aki azt mondja, hogy a hirdetésnél is történnek ily visszaélések. Az egészen más. Az a hirdetés nem presszionálja úgy a fogyasztót mint az ügynök. Mezei azt mondja, hogy szabad hazudni az ügynököknek.

Mezei Nem mondtam!

Hegedüs: Dehogyan nem! Én pedig azt mondom, hogy nem szabad. Mert ha hazudik s rábeszéli az anyát a férj, vagy a leányt az anya háta mögött a vásárlásra s aztán távozik, a nélkül, hogy ellenőrizni lehetne, — ezt nem lehet megengedni. Mezei a liberálizmust keveri bele. Ne tessék ezt tenni, a heterogén elemeket nem kell összekeverni, mikor a kisemberek bajának orvoslásáról van szó, ne beszéljünk a liberálizmusról.

Uj czikkeket új iparágakat kell teremteni. De forduljon a gyáros az iparozhoz és kereskedőhöz, ott meg van a szakértelem, nem pedig a falusi paraszthoz, ki nem érti azt. Az a francia fejlődés, amire Mezei hivatkozott, nem helyes irány. Mért volna az ügynöki testület existenciájában veszélyeztetve? Azért, mert azt kívánjuk, hogy ne menjen oda, ahol keresni valója nincs, (tetszés) vagy ne csábítson, ne erőszakoskodjék? (Tetszés).

És ha — amit nem hisz — csakugyan veszélyeztetné, akkor is inkább ez következéské be, mint száz- és százezer fogyasztó károsodása. Felolvassa egy kereskedelmi utazó egyesület levelét, mely a javaslat iránt a legnagyobb elismeréssel viseltetik, a tisztességes utazók nevében.

Mezei Mór (a miniszter háta mögött): Ki elnöke ennek az együletnek, ki van aláírva?

Hegedüs miniszter: Auer Róbert (*Sándor* Pál társa. A szerk). — (Óriási derűtség az egész házban).

Hegedüs végül a javaslat elfogadását ajánlotta. (Helyeslés, tetszés az egész házban).

A javaslatot elfogadta az egész ház Mezei Mór és *Csávolszky* Lajos kivételével.

A részletes tárgyalásnál Barabás Béla kijelenti, hogy inkább eltűri, hogy plagizáljon a miniszter, de tiltsa ki a külföldi ügynököket. Azért az 1. §. végére ezt a módosítást adja be:

„Külföldi vándorügynökök, avagy kereskedelmi utazók a fogyasztókat sem megrendelések gyűjtésére, sem eladásra fel nem kereshetik.”

Ha ezt el nem fogadja a miniszter, akkor úgy módosíttassék a javaslat, hogy a *törvény a külföldiekre is kiterjesztessék*.

Ha ez nincs benne, akkor a törvény igazán nesze semmi, fogd meg jól.

Végül az is határozottan kiteendő, hogy *eladni se szabadjon*.

Hegedüs miniszter Barabás első módosítását elfogadja; a másodikat nem.

Mezey Mór: Azokra a személyes támadásokra, melyekkel illeték, nem akart felelni. De egy támadásra felelnie kell Visontai Somának, aki azzal vádolta a fővárosi kereskedőket, hogy *nem magyarok*. Ezt visszautasítja.

Hentaller: A lipótvárosiakról van szó.

Mezei: Az mindegy.

Hentaller: Nem mindegy.

Mezei: Én ezt jobban tudom. S nagyon csodálkozom, hogy Visontai, aki ugyanabban a citiben lakik, melyben ő (Mezei) s tehát van elég alkalma érintkezni a kereskedőkkel, nem jutott arra a meggyőződésre, hogy azok egy hajszállal se kevésbé jó magyarok, mint ő maga. — Különben az első szakaszhoz ő is módosítást ad be.

Visontai Soma: Mezei a mostani alkalmat akarta fölhasználni, hogy ő dolgát a kerületben rendbehozza, (Derűlttség.) Főntartja állítását, hogy a fővárosi kereskedő világ még nem eléggé magyar, de németnek elég: ez az ő dolga. Tessék a czégtáblákat nézni, csupa német. A leghatározottabban visszautasítja Mezei illetéktelenszereplését s elfogadja Barabás módosítását.

Hegedűs miniszter ellenzi Mezei módosítását.

A ház elfogadta Barabás rövidebb, 2-ik módosítását — Mezei kivételével.

Ezután rövidesen letárgyalták a hátralévő szakaszokat s több mentelmi ügyet is elvégeztek.

Báró **Festetich** Arthur előadása alapján felfüggesztette gróf **Forgách** Antal, báró **Fidh Miklós**, gróf **Károlyi** Sándor, **Gajári** Ödön, gr. **Tisza** István, **Olay** Lajos, **Holló** Lajos, **Purghy** Sándor, **Bartha** Miklós, **Sándor** József menteli jogát, ellenben **Hock** János, **Pichler** Győző és **Hentaller** Lajos mentelmi jogát a Ház nem függesztette fel.

Szell Kálmán indítványára elhatározták, hogy a Ház csütörtökön ülést tart.

Az ülés 1 órakor végződött.

Ünnepély az iskolákban.

A róm. kath. tanítóképzőben az ünnepély d. e. 8 órakor vette kezdetét, a melyet az ifjusági énekhar **»Boldogasszony Anyánk«** cz. régi magyar egyházi énekkel nyitott meg.

Az ének után **Nogely** István cz. kanonok, igazgató szép beszédben fejtegette a nap jelentőségét. Ezután az énekhar **»Ah hol vagy magyarok«** cz. egyházi éneket adta elő.

Holtzer Béla III. éves növendék **Garay »Apostol«** cz. költeményét szavalta el mély érzéssel.

Kriezer János III. éves növendék saját szerzeményű **»Fohász«**-át költeményét szavalta el nagy hatással.

Várady Sándor II. éves növ. **Vörösmarthy »Hymnus«** cz. igen ügyesen adta elő. Az ünnepélyt az ifjusági énekhar **»Hol szt. Péter«** kezdetű énekkel zárta be.

A nagy-teleki-utcza **Immaculata intézetben** a ünnepély d. e. 9 és fél órakor hálaadó isteni tisztelettel kezdődött a kapuczinusok templomában. Szent mise után az intézet nagytermébe vonultak az ünnepélyre, mely a pápai himnussal kezdődött.

A program többi részei a következők voltak:

Az ünnep méltatása, tartotta az óvónő-képző intézet igazgatója **Nogely** István tb. kanonok.

Az apostol, **Garay** Jánostól, szavalta: **Kirájk** Mária II. e. óvónőképezdei növendék.

»Ah hol vagy magyarok« — énekelték az intézet összes növendékei.

»Szt. István királyhoz,« Molnár Gizától, szavalta: **Bajzik** Margit.

»Két korona,« Tárkányi Bélától, szavalta: **Tomozser** Irén a polg. isk. I. oszt. növendéke.

»Király himnus,« Vörösmarthy Mihálytól.

»Magyarország Nagyasszonyához,« Kemes Ferencztől, szavalta: **Sinkó** Gizella.

»Boldogasszony Anyánk« — énekelték az intézet összes növendékei.

A várad-olaszi-i róm. kath. népiskolában,
A dr. **Schlauch** Lőrincz bibornok ur által fentartott tanodában igen szép ünnepély volt e hó 15-én. A gyermekek érzéssel énekelték a pápai és nemzeti himnust, továbbá a szózatot **Kópis** József várad-olaszi-i segédlelkész, mint hitoktató a gyermekek értelméhez mért ügyes hasonlatokban gazdag beszédben fejtegette a kilencszázados ünnep jelentőségét. Beszédjét a lelkes tanítványok éljenzése követte, mi leginkább bizonyítja, hogy a gyermekek nem csak megértették, de át is érezték szavait. Azután a 3-ik osztály egy növendéke a magyar zászlóról szavalt, a negyedik osztály egyik tanulója pedig **Lásár** Miklós gyönyörű költeményét, **A magyarok nagyasszonyához** érzéssel szavalta el, a mi a gondos betanításról tanuskodik. — Az ünnepélyt **Stark** Gyula igazgató, főtanító rendezte.

a várad-újvárosi róm. kath. jiu-iskolában a tanulók miséje után megnyitó beszéd volt, tartotta dr. **Vucskics** Gyula plebános-igazgató.

Azután több növendék szavalt s végül elénekelték a himnust.

A magyar kereszténység 900 éves jubiláris ünnepélye.

Annak a hatalmas ünnepnek, melyet Esztergomban és Budapesten rendezett az egész ország kereszténysége, méltó visszhangját láhattuk vasárnap Nagyváradon.

Megértette Nagyvárad közönsége is a nagy jelentőséget, melylyel a kereszténység behozatala Magyarországra, a magyar fajra nézve birt. Ujra Szent László városát láttuk Nagyváradban, a szent király városát, mely megemlékezik a falai alatt porladó nagy király hitéről s odasietett leróni hódolatát ama vallás hatalma előtt, a mely megtartotta ezt a népet nemzetnek és magyarnak.

Kevés helye van Magyarországnak, a melyen méltóbban lehetne a 900-ik évfordulót megülni, mint Nagyváradon. Ez a város már alapítását és püspökségét is szent királynak köszöni, földjében szent hamvak nyugosznak, évszázadokon át falai és hős védőinek karja egy szent király koporsóját védelmezték. Mikor pedig a törököktől visszavették Nagyváradot, ismét a visszaköltözött katolikus püspökség körül tömörültek a város erői s a püspökség és a káptalan bőkezűségéből alapították meg azt a sok jótékony és közintézetet, melyeknek áldásait élvezzük ma is.

Szent László városának közönsége ünnepelte a magyarországi kereszténységnek jubileumát s az ünneplés méltó volt ugy a nagy alkalomhoz, mint a városához.

A Katholikus Kör estélye.

Óriási közönség zsufolásig megtöltötte tegnapelőtt a Kereskedelmi Csarnok dísztermét abból az alkalomból, hogy a helybeli Katholikus Kör a kereszténység Magyarországra behozatalának 900-ik évfordulóját megünnepelte. A nagyvárad-i keresztény közönség megértette ez ünnep nagy jelentőségét és a szereplők buzgalmát méltányolni tudta. Olyan fényes hölgyközönség ritkán látható együtt Nagyváradon, mint a milyen tegnap a Kereskedelmi Csarnokban összegyűlt. Próbáltunk a jelen voltokról névsort összeállítani, de a kisérlet keresztülvihetetlennek bizonyult. Elég lesz hát azt megjegyeznünk, hogy talán a hány szép leány és szép asszony van Nagyváradon, az mind ott volt és hogy

elegáns öltözékeket tanulmányozni odajöhetett volna minden szakértő.

Ehhez a fényhez bájos ellentétet képezett a karbeli leánykák egyszerű, de izléses ruházata. Báj, fiatalság és csín jelent meg velök mindig a podiumon s már megjelenésökökkel elbájolták a közönséget. Énekük szintén kellemesen egészítette ki a lágy, lehelletszerű hangokkal a rendes nagytemplomi énekkart. Ezekkel az Orsolya-zárdabeli növendékekkel és a törzskarral **Beleznay** Antal karmester valóban olyan dolgot produkált, mely egyfelől az ő zenei tudásának és karmesteri tehetségének legfényesebb bizonyítéka, másfelől pedig mely hálára kötelezte Nagyvárad műértő közönségét a ritka ügyesen betanított énekszámokkal.

Az énekhar a következő tagokból volt összeállítva:

Soprán: Abafy Aranka, Abafy Irma, Buh, Cornélia, Csiszár Teréz, Dutka Gizella, Herknel Szidónia, Keleti Stefánia, Mikussay Margit, Némethy Ilona, Nesztavál Julia, Szabó Mariska, Varga Amália, Weifert Melánia, Zwipp Jolán, Tucsek Ferenczné, Kovács Dénesné, Kotauschek Julia, Lengyel Józsefné, Eleméry Klárka.

Alt: Borbély Mariska, Döme Kamilla, Dús Pirokska, Klein Irén, Kendrölla Emilia, Nucz Etelka, Padala Eugénia, Sánka Ilona, Szabó Katalin, Tebay Frida, Zdráhál Irma, Venyige Erzsike, Komlóssy Józsefné, Szücs Bella, Farkas Etelka, Csipkés Sándorné, Huszár Károlyné, Zeltner Irén.

Tenor: Tucsek Ferencz, Marosán Demeter, Krisztik János, Huszár Károly, Krüger Jenő, Szkalák Zoltán, Moyzes Emil, Dobó János, Makkay József, Padala Pál.

Basszus: Maróczy János, Besszer Hugó, Kalmár Illés, Moyzes Miklós, Nyáry Ignác, dr. Szemethy Géza, Bátky Endre.

Az énekkart igen sikertelen kísérte a 37 gyalogezred zenekara. Különösen kellemes hatású volt az a néhány rövid, de diszkrétül előadott bevezetés az egyes énekszámok elé.

A jelenvolt notabilitások közül a következőket sikerült feljegyeznünk:

Dr. **Schlauch** Lőrincz bibornok-püspök, Laurán Agoston pápai prelátus, Bulyovszky József polgármester, Vinkler József vál. püspök, Zajnay János pápai prelátus, Kálóczy és Aggházy min. oszt. tan. sok **Schlauch** Nándor, **Velkey** tanfelügyelő **Medvigy** Mihály, **Hoványi** Gyula, **Böszörményi** Géza, **Krüger** Viktor, **Imrik** Péter, **Fetser** Antal kanonok, **Rádl** Ödön, **Sipos** Orbán, **Géczy** Lajos, **Kovács** S. János, **Hranyiczky** Károly, **Grócz** Béla, **Lukács** Gusztáv, **Pekánovits** Imre, **Széchenyi** Jenő, **Aulich** Henrik ezredes, **Papp** Oszkár, **Des** Echerolles **Kruspér** Sándor, **Wallner** Ödön, **Novotny** S. Alfonz. stb.

Az ünnepélyt az énekhar nyitotta meg Erkel himnuszával, melyet a katonazenekar kísért, aztán **Palotay** László kanonok tartott nagyhatású megnyitó beszédet.

Palotay László kanonok elnöki megnyitójában megemlékezett a ritka fényű milleuniumi ünnepekről s ennek kapcsán rámutatott arra, hogy a magyar haza ezredéves fennállását a kereszténységnek köszönheti. Vázolta a kereszténység behozatalát Magyarországon. Szent István apostoli működését, az apostoli szentszék intézkedéseit. Majd azt fejtegette, milyen változást hozott létre a keresztény hét az egyén, a család, a társadalom és a nemzet életében s a keresztény hit áldásai mily nagy fenntartó erőket kölcsönöztek a nemzetnek és az államnak. Részletesen foglalkozott annak a kitüntetésével, hogy a **Sylveszter** pápa által küldött koron a magyar nemzet függetlenségének symboluma letts a magyar királyság alkotmányának alapja az evangéliumi tanítás lett. Ez adott erőt nemzetnek és királyainak kilencszáz év zivatartjai között s ez lesz legbiztosabb alapja a jövőben is. Ennek a világtörténeti nagy eseménynek kilencz százados évfordulójára méltó

tan rendez az emlékünnepet a váradi kath. kör a mai napon. Nagyszonyunknak ünnepe, kinek pártfogása volt velünk a lefolyt századok folyamán. S ezzel az ünnepet az egyház a háza és a király éltete ével megnyitottak nyilvánította.

A megnyitó után jött a legszebb énekszám: Két bájos leánya, *Mikussay Margit* és *Szöke Teréz* nemzeti színű szalaggal díszített fehér ruhában egy-egy háromszíntű lobogót emelve, vezették fel az Orsolya-zárda növendékeit az emelvényre. Csupa tündé, fiatal leányhang énekelte el *Belesnay Antal* karmester vezetésével a Boldogasszony anyánk kezdetű óségi éneket olyan hatással, hogy az egész közönség viharos tapsokban tört ki és a gyönyörű éneket megismételtette.

A sikerben nagy része van *Szemethy Géza* dr. püspöki titkárnak, a ki az éneket igen sikerülten írta át.

Ezután *Steinberger Ferencz* kanonok tartotta meg magasra szárnyaló felolvasását, melyet legközelebb egész terjedelmében közlünk.

A felolvasás mindvégig lebilincselte a hallgatóság figyelmét, végül hatalmasan megélejezték.

Utána az énekkar énekelte el a pápai himnusz, majd *Medvigy Gábor* szavalta el tűzzel és nagy hatással *Dús László* »Kilencszáz év« című ódáját; ugy a szavalót, mint a jelenlevő szerzőt megélejezték.

A szép költemény a következő sorokkal kezdődik:

Miként a szirt az ősi Tátra ormán
Rendithetlen erőben áll hitünk.
All a kereszt ragyogva — nem mogorván —
Áll a kereszt, kibe reményt vetünk;
Kilencszáz év egymásba fűzött sorján
Derűben él, magyarok! — életünk.
Hogy a magyar nevét e földre róttá,
Egy ezredév lealkonyult azóta.

Befejező versszaka pedig így szólt:

Legyen áldott a nagy idők tanuja.
Kilencszáz év dicső határköve.
Kilencszáz év kezdődik imel újra,
Áldott legyen az egység szent öve.
Az égi hit, nagy eszmék koszoruja,
Virágait szórva mindenfelé.
Amerre száll, hirdesse illatárja:
E hitben él a nemzet és királya.

Erre az énekkar adta elő *Belesnay Antal* ünnepélyes királyhymuszát, melyhez *Némethy Gyula* dr. írt igen szép szövegét; az előadás méltó volt úgy a zenéhez, mint a szöveghez.

Dús László világi elnök rövid, de hatásos beszéde után a katonai zenekar kíséretével az énekkar adta elő a szózatot s ezzel a minden tekintetben lélekemelő ünnepély véget ért.

UJDONSAGOK.

TAJÉKOZTATO.

Régészeti és történelmi muzeum (Schlauch-park) nyitva minden vasár- és ünnepnap d. e. 10 órától fél 1-ig és d. u. 8—5-ig 20 fillérért. Kedden és csütörtökön d. u. 8—5-ig 40 fillérért. Más időben 1 korona.

Okt. 18. Városi közgyűlés d. u. 8 órakor.

Okt. 23. A Sebes-Körözs-társulat választmányi ülése d. e. 10 órakor és közgyűlés d. u. 8 órakor.

* **A király Gödöllőn.** O Felsőge az eddigi megállapodások ellenére ma reggel nem érkezett meg a fővárosba s nem is jő be egész ott tartózkodása alatt a fővárosba. A fontos államügyek elintézését kivéve ő Felsőge szűk környezetével egész idejét a vadászatnak szenteli.

* **József főherceg állapota.** József főherceg állapota, mint örömmel értesülünk, teljesen kielégítő. Bokatorése 2—3 hét alatt teljesen egybeforr, addig pedig kezelő orvosa, dr. Borzsa József rókuskórházi orvos tanácsára naponként fürdött és masszazet használ. Tegnap járógép segítségével a parkban sétált, és mihielyt bajából teljesen kigyógyul, téli tartózkodásra Fiuméba utazik.

* **A műtárlati bizottság ülése.** A városháza nagy termében tegnap d. e. 11 órakor tartotta ülését a műtárlat rendezésére kiküldött bizottság. Jelen voltak: Ritoók Gézáné, Ritoók Emma, Grunwald Henrikné, Cziffra Gerőné, Szunyogh Lorándné, Bognár Sándorné, Laszky Arminné, Fehér Dezsőné, Vulkán Józsefné, Giraud Vilma, Hegyesi Mártonné, Moskovits Miksáné, Janky Antalné, Darvassy Lajosné, Kiss Elekné.

Sipos Orbán, dr. Imrik Péter, dr. Bozóky Alajos, dr. Bodor Károly, Glatz Antal, dr. Radó Ignác, Huzella Gyula, Láng József, Sas Ede, Pásztor Bertalan, Mihelfi Adolf, Böszörményi Géza, Sonnenfeld Adolf, Laszky Ármán, Márkus László dr., Gyémánt Genő dr., Gerő Sándor, Szöke Gyula dr., Rimler Károly, Krüger Aladár, Halász Lajos bizottsági tagok.

A kiállítás védnökségére Schlauch Lőrincz dr. bíbornok-püspököt és Beöthy László dr. főispánt fogják felkérni; az ezzel megbízott küldöttség tagjai; Mezey Mihály, Sipos Orbán, Huzella Gyula, Radó Ignác.

A kiállítás rendezését az elnökségre bízták, pénztárnoknak hozzá *Kuna* Gusztávot, műtárnoknak *Sonnenfeld* Adolfot választották meg. Kezdődik október 27-én, tart 14 napig, s nov. 10-én zárul be; meghívják rá a kiállítókat és vallás- és közoktatásügyi minisztert is. Belépti díj a megnyitás napján 2 korona, rendes napokon 60 fillér, iskolák tömeges látogatása esetén 20 fillér, bérletjegy egy személyre 4 korona. A katalogus összeállítására a bizottságot kéri fel.

Nagyobb vitát inézett elő a sorsjegy elárúsítás kérdése. Ebben több indítvány merült fel; a vitában részt vettek Mihelfi Adolf, Radó Ignác, Huzella Gyula, Halász Lajos és Sipos Orbán a kinek indítványára elhatározták, hogy sorsjegyarúsító bizottságot küldenek ki, a mely gondoskodik a sorsjegyek elárúsításáról, de a nélkül, hogy a kiállításra felmenő közönség ez alkalommal szólíttatná fel vásárlásra.

A kisorsolando képek megválasztását, így a napi biztosok kijelölésének kérdését a végrehajtó bizottságra bízzák. A napi biztosok intézményre is ez a fogja beosztást eszközölni.

* **Kitüntetések.** A hivatalos lap tegnapi száma közli, hogy ő Felsőge gróf *Károlyi* Tibor és báró *Vay* Béla volt főrendiházi elnök illetve alelnöknek fölmentésük alkalmából az első osztályú varkorona rendet díjmentesen adományozta, *Daruváry* Alajos volt főrendiházi alelnöknek pedig legmagasabb elismerését nyilvánította.

* **Végrehajtás bicskázással.** A köztartozások behajtása végett állami közeg kiküldését kérte Bihar község előljárósága, minek következtében Papp Lajos állami végrehajtó kirendeltetett a községbe, aki működését szept. hó közepén meg is kezdette s folyó hó 13-ig nem ópen zavartalanul folytatta. Az említett nap reggelén azonban Iván Mihály adóhátralékos házában községi közegek kíséretében megjelenén, a lefoglalt ingóságokat elakarták szállítani. Azonban nem remélt fogadtatásra találtak. A hatóság embereit ez legkevésbé sem alterálta, hanem kutatni kezdtek a tulajdonos által elrejtett szóró-rosta feltalálása végett. A rostát, meg is találták az istállóban, melyet csakis az ajtófélf kibontása által lehetett behelyezni,

következésképpen kihozni sem lehetett más módon. Már az ajtófélf kibontásához kezdtek, azonban Iványi Mihály ez eljárást annyira méltánytalannak találta, hogy dühében kést ragadott s egyenesen Papp Lajos végrehajtót akarta agyonszurni. A kisbíró nem vesztette el lélek-jelenetét, megragadta a dühöngőt s megakadályozta szándékában. Csakhamar Szabó Imre községi esküdtet rohanta meg az őrdjögő ember s hogy ezt sem tudta megsebesíteni, a kisbíró felé vágta, de már ekkor elvesztette önmuralmát s tehetetlen dühében a kést czombjában döfte s azon mintegy 15 cm. hosszúságú sebet ejtett. Sebét dr. Péchy Károly orvos azonnal bevarrta s a nagy vérvesztéstől aléltan fekszik most ágyában. A vizsgálatot ellene nyomban megindították s a foglalás, illetve zálogolás eszközlése végett pedig kardhatalom kirendelése kéretett.

* **Elítélt kir. közjegyző.** A debreczeni törvényszék tamásfalvi *Thury* Ignác belényesi kir. közjegyzőt *husz rendbeli fegyelmi véségben* mondotta ki bűnösnek s ezért hatszáz korona pénzbüntetésre ítélte s kötelezte ezenfelül 924 korona eljárási összeg megfizetésére is.

* **Katonai szemle.** Nagyvárad város katonai eladójára a következő felhívást bocsátotta ki: A folyó évi október hó 4—5 és 6-ik napján megtartott népfölkelési ellenőrzési szemlérdől elmaradott úgy a nagyváradi illetőségű, de Nagyváradon tartózkodó népfölkelők ismételen felhívatnak, hogy jelentkezéseiket a főszemlérdől való elmaradás igazolása mellett folyó évi október hó végéig a m. kir. 11. számú népfölkelési járás parancsnokságnál (*Markovits-ház*) mulhatatlanul tegyék meg, mert a később jelentkezők, avagy nem jelentkezők az 1890 évi XXI. törvényzcik 4. §-a és a véd-törvényi utasítás »A-49« szolgálati »Utmutatás« 6 §. határozatai szerinti szigorú eljárás és büntetés alá fognak vétetni.

* **Uj titkos tanácsos.** *Ernuszt* Kelemennek, a főrendiház új alelnökének a király a titkos tanácsosi méltóságot díjmentesen adományozta.

* **Molnár Gézáné meghalt.** Még csak fél-évvvel ezelőtt boldog menyasszony, csak egy hete boldog, egészséges feleség, ma pedig halott. A nyáron vezette oltárhoz *Molnár Géza* táblabíró *Száhlender* Etelkát, a nagyváradi leányvilág egyik legkiválóbb alakját s azt hitték, a frigyöket városszerte követő áldás nem lesz folyamat nélkül, boldogok lesznek. Azok voltak — egy félévig. Hirtelen, váratlanul jött a halál a viruló szép asszonyért s vasárnap éjjel egy órakor kiragadta szerető férje karjai közül. A gyászeset városszerte mély részvétet keltett. Az elhunyt temetése ma d. e. 10 órakor lesz; a család a következő gyászjelentést adta ki:

Alólirottak fájdalomtól megtört szívvel tudatják a forrón szeretett nő, anya, gyermek, testvér, sógornő *Molnár* Gézáné szül. *Száhlender* Etelkának folyó hó 14-én reggel 1 órakor rövid szenvedés után váratlanul történt gyászos elhunytát. A megboldogult drága halott hült tetemei folyó hó 16-án délelőtt fél 10 órakor fognak a körösparti Stiedl-féle gyászházba a róm. kath. egyház szertartása szerint beszenteltetni és a várad-olaszi róm. kath. plebániatemplomban megtartandó engesztelő szentmise után a várad-olaszi temetőben örök nyugalomra tetetni. Mely végtisztességtételre az elhunyt rokonai, barátai és ismerősei tisztelettel meghívatnak. Nagyvárad, 1900 október 14. Áldás és béke hamvaira! *Száhlender* Irma, *Sebesi* Béláné, *Száhlender* Ida, *Báthory* Nándorné, *Száhlender* Gyula, *Száhlender* Anna, Dr. *Száhlender* Ferencz, *Száhlender* Béla, Dr. *Száhlender* Lajos, *Száhlender* Margit, *Száhlender* Jenő testvérei. *Molnár* Géza férje és Géza-fia. *Száhlender* Károly és neje *Nábráczky* Mária mint szülők.

Özv. Molnár Mártonné, szül. Harkányi Anna mint anyós. Molnár Albert, Molnár Eszti, Mezey Andrásné, Sebesi Béla, Báthory Nándor, Renner Johanna sógor és sógornői.

* **A díszszínlap.** Az új színházunk előcsarnokában két művészi kivitelű színlap díszelt. A pompás borokk stílusú alegorikus színlapokat *Somogyi Károly* színigazgató megbízásából *Margó A.* festette, kinek ecsetje alól már több egyes képet láttunk a tavalyi amateur kiállításon is.

A csinos színlapon virágkeretben van a megnyitó előadás műsora, mellette az új színházunk képe, továbbá a zene a dal symboluma alul pedig Nagyvárad város czimere.

A művésziesen megalkotott finom festményeknek tegnap este az előcsarnokban számos csodálója volt.

* **A vatikáni betörés.** Még mindig hiába nyomozzák a Vatikánban elkövetett betörés tetteseit. Eddig már három embert tartóztatnak le, de egyikre sem tudtak semmit rábizonyítani. Ma ismét letartóztattak egyet, kit azzal gyanúsítanak, hogy ő vezette be a betörőket abba az irodába, melyben a lopás történt. Rómában, mint onnan táviratozzák, azt hiszik, hogy a pápa nem engedi majd megbüntetni a tetteseket, ha meg is találják őket. A szent atya így tett folchival is, aki több mint egy millió lírát sikkasztott néhány évvel ezelőtt, sőt még az állásában is meghagyta.

* **A főrendiház volt alelnökének szerencséje.** Miskolcra jeli tudósítónk, hogy *Vay Béla* báró a főrendiház volt alelnöke, Borsod vármegye volt főispánja, a legutóbbi osztály-sorsjáték húzásán egy fél sorsjeggyel megnyerte a főnyeremény felét vagyis 100.000 koronát, míg a másik 100.000 korona 8 szegény miskolci vasúti munkás birtokába jutott.

* **Gyakori lólopások.** A lókötés az újabb időben ismét divatba jött Biharmegyében s különösen Bihar községben és környékén fordult elő gyakrakban lólopás. Az elmúlt héten két bihari gazdának hajtották el a legelőről a lovát. A csendőrség megindította a nyomozást, azonban még nem sikerült a lókötlők nyomára jönni. Valószínűleg kóbor cigányok követik el a lólopásokat.

* **Megbűntetett osztrák élelmesség.** A perzsa sah budapesti tartózkodása alkalmából két bécsi ékszerész minden előleges hatósági bejelentés nélkül abban a fogadóban, amelyben a sah megszállt, raktárt nyitott úgy számítván, hogy a sah és nagyszámu kísérete élnek majd az alkalommal és a budapesti kereskedők megelőzésével náluk fogják eszközölni bevásárlásaikat. A negyedik kerületi iparhatóság ennek nesztét vévén, a bécsi czégek képviselőit kitiltotta, egyúttal pedig őket 400 korona pénzbírságra ítélte. A perzsa sah és kísérete tónyleg jelentékeny összegű bevásárlást eszközöltek — budapesti czégeknek.

* **A nemzeti szín ellen.** Megint egy katonatiszt tüntetése, sértése a magyar nemzeti szín ellen. Nem a háromszinű lobogót sértették meg, nem a magyar czimert, hanem csak egy katonasapka nemzetiszínű bélését. De hiszen mindegy az a katona uraknak, akár hol van a nemzeti szín, ha mindjárt egy sapka bélésében is: ha meglátják, neki mennek, összetiporják, letiporják, vagy kitépik, — ha véletlenül ez sapkában van.

A budapesti 17-es katonai kórházban az történt, hogy egy *Flóra* nevű, közshadseregbeli főhadnagy egyik gyógyszerész önkéntes sapkájából kitépte a nemzetiszínű bélést azzal a megjegyzéssel, hogy ily bélést nem szabad használni, *nem bánja, ha oláh, vagy muszka színt tesz is, de ezt nem tűri.* A dolog a fővárosban nagy felháborodást szült.

* **Elhunyt zeneművész.** *Erkel Sándor*, a híres zeneművész vasárnap reggel 4 órakor meghalt Békés-Gyulán. Erkel Sándort a Bright-féle vesebaj űlte meg. Már évek óta beteg volt. A tavasszal rosszabbra fordult baja s akkor visszavonult. Gyógyulást keresni békés-csabai villájába, a honnan többé nem távozott. A

nyáron több bécsi professzort hívtak le hozzá, azok konzultáltak s arra a lesújtó megállapodásra jutottak, hogy a beteg élete menthetetlen. Néhány héttel ezelőtt nagyon rosszul lett Erkel Sándor, pár nappal ezelőtt pedig anynyira elgyöngült, hogy környezete minden órában katasztrófától tartott. Erkel Sándor elhunyt alkalmából a Nemzeti-Színház igazgatója részvétlétviratot intézett az özvegyhez s a következő feliratu koszorut küldötte a ravatalra: *Erkel Sándornak. — A Nemzeti-Színház igazgatója.*

Kinai háború.

A háború mai állásáról a következő távirataink szólnak:

Az expedíciók.

London, okt. 15. (Saj. tud. táv.) A mai lapok a következő keletnélküli pekingi táviratot közlik: A paotingfui expedíciót két amerikai törzstiszt kíséri. Chaffee tábornok nem vesz részt ebben a hadműveletben. — Hongkongból jelentik 13-iki kelettel: A bogue erődkből 2000 főnyi segédcapatot küldtek Szamcsunba, hogy a lázadás elfojtásában közreműködjenek. A szecsuváni lázadók összevonták erejüket és most 10.000 főnyi seregben Haucsu felé tartanak. Pekingből jelentik 12-iki kelettel: Li-Hung-Csang kijelentette Conger amerikai követ előtt, hogy Munglu nem fog a császár megbízottjaként szerepelni, mert a szövetségek kifogásolták. A Paotingfuba küldött expedíció a Lukon-öbölbe érkezett.

Waldersee gróf a helyzetről.

Majna-Frankfurt, okt. 15. (Saját tud. táv.) A Fraktf. Ztg.-nak jelentik Tiensinből 12-iki kelettel: Waldersee gróf a főparancsnokság átvételekor történt hadieseményeket összefoglaló nyilatkozatban azt mondja, hogy a további hadműveletek halogatásának oka a németek szállítószerkezeinek partraszállítása körül támadt nehézségekben és abban keresendő, hogy a különféle csapatparancsnokokat nehéz harmonikus együttműködésre bírni. Most meglehetősen megnyugtató a helyzet. Az aktív hadműveletek megkezdődtek a paktingfui expedícióval. Waldersee azt hiszi, hogy a kínaiak télenlensége hadicsel, a melynek az a célja, hogy a szövetségek offenzív intézkedéseit a menynyire lehet, megakadályozzák.

Harcok Kinában.

London, október 15. (Saj. tud. távir.) A Daily News-nak jelentik Pekingből kelet nélkül: A németek átvették a pekingi nagy arzenált, a melyet eddig az oroszok tartottak megszállva. E kínaiak temérdek hadiszert hagytak ott, közte 50 régi miotájú bronzágyu és sok modern lövészert, továbbá kisebb fegyvereket és egyéb szereket. Az orosz czár már kiadta a parancsot, hogy a mit az arzenálban találnak, osszák meg a németekkel. Hire jár, hogy a kínaiak visszavonulásuk előtt 73 aknát rakta az arzenálban. Az oroszok nyomát sem találták ezeknek az aknáknak. A németek most keresik az aknákat.

Igazságszolgáltatás.

A nagyvárad kir. tábla elintézt ügyei.

Előadó: *Urbán Adolf.*

2201 Bugy Juon és társai lopás, orgazdaság — részben megváltoztatva.

2519 Lepsényi Gergely emberölés — megváltoztatva.

2594 Szávó Imre lopás — főtárgyalás.

2640 Zuvanovits Antal becsületsértés — visszautasítva.

2660 Kereszti Lőrinczné és társai testi sértés — helybenhagyva.

2853 Onucz Tógyer testi sértés — megváltoztatva.

Előadó: *Balogh Samu.*

2618 Cs. Nagy Imre gondatlanságból okozott testi sértés — helybenhagyva.

2626 Deák Trandafir hatóság elleni erőszak — megváltoztatva.

2633 Gyere Tódor lopás — helybenhagyva.

2651 Kávós József becsületsértés — helybenhagyva.

2653 Vanku György és társai gondatlanságból okozott emberölés — helybenhagyva.

2658 Daróczy Sándor és társai hatóság elleni erőszak — helybenhagyva.

2665 Váli Józsefné rágalmazás — főtárgyalás.

2677 Redák Mikuláj és társai testi sértés — helybenhagyva.

2711 Magyar Péter testi sértés — helybenhagyva.

2717 Nán Juon és társai zsarolás — csatolás.

2782 Nán Juon és társai zsarolás — helybenhagyva.

REGÉNY-CSARNOK.

Balny város titka.

Regény.

Franziából fordította: **K-6.**

66.

Eszembe jutott, hogy Malice sokat beszélt nekem valami Péter nevű szolgáról. Biztosra vettem, hogy ez az.

— Maga talán az a Péter?

— Hát ismer engem az ur?

— Nem, de olvastam a nevét az újságokban. Sokat irtak a maga bátorságáról, fontos vallomásáról, melyet a bíró előtt tett . . .

— Az mind igaz, én ismertem a nyomorultat, nem egy pohár bort ittunk meg együtt.

— Beszéljessünk erről egy kicsit.

— Szívesen.

— Itt az utca közepén azonban nem lehet jól beszélni, menjünk be ebbe a kocsmába.

Bementünk a kocsmába s még egyszer végig kellett hallgatnom az egész históriát, mikor azután befejezte, kérdezősködni kezdtem a gyilkosról.

— Déols kitűnő vadász volt, uram és nagyon ügyes, akárkit becsapott volna, látszik azon is, hogy velem is el tudta hitetni, hogy ő egy becsületes vadász.

— Hogy nézett ki ez az ember?

— Úgy mint a legtöbb ember: se nem magas, se nem alacsony, se nem kövér, se nem sovány. Kissé őszülő fekete haja és pofaszakála volt.

— Csakugyan nagy gazember az a Déols, de most legalább élheti a világát az ellopott százezer frankkal! . . .

— Nem számítva az arany órát és láncot, mely szintén megért száz tallért. Kevéssel azelőtt vette Ledoux ur Bellangernél, a cernay-i órásnál a Szent Péter-téren.

Eteget tudtam, ott hagytam a derék Pétert, folytattam az utamat Viderville felé, beszereztem a másolatot, azután egyenesen Cernaybe utaztam s másnap reggel fölkerestem az órát. Ennek nem mutattam be magamat mint rendőrt, hanem egyszerűen azon óra számát kérdeztem, melyet pár évvel azelőtt a balnyi jegyző vett.

— Az óras nagyon gyanus szemmel nézett rám és megtagadta a felvilágosítást. Sok időbe került, míg — rendőri igazolványom segítségével — rábírhattam, hogy könyvéből kírja a kívánt szám t. Itt van.

— No és azután?

— Nincs tovább. Ez tegnap reggel történt.

Miért nem jöttél rögtön hozzám?

— Egy napot és egy éjszakát a pihenésre szántam, minthogy igen jól végeztem a dolgomat.

— Be kell ismerned, hogy a véletlen is sokat segített rajtad.

— Elismerem, de a véletlen is csak az ügyeseknek segít.

— Mit következtetsz tehát az egészről?

— Csak azt, hogy az ön derék társa nem más, mint Déols János, a vadászó, a ki Ledoux megölte s hogy az önnek átadott pénz a közjegyző kasszájából való.

— Én is attól félek.

— Ez bizonyos dolog. Lépésről-lépésre követtem a gyilkos nyomát a bünténytől kezdve a Houdon-utczába való költözéséig. De mást is meg lehet most már magyaráznunk.

— Mit?

— Dubreuilnek az önnél tett látogatását. A gyilkos sokat csavaroghatott a ház körül és Dubreuil, ki két hónapig volt a büntény előtt Balnyban, bizonyára látta őt és homályosan emlékezett az arcára. Most tehát Párisban egy hozzá hasonló arcot látva, kíváncsi volt, hogy ki az az egyén.

— Miért utasította hát vissza, mikor részletesebb adatok beszerzésére ajánkoztam?

— Ki tudja? Ő már szabad, nincs oka nyugtalankodni, de meg nemsokára elutazik Amerikába, hol sohasem fogja látni. De ön ugy látszik, nincs egészen megnyugtatta?

— Bizony nem. Mit csináljak most?

— Az már az ön dolga.

— Részben a tied is, mert hiszen tisztességes jutalmat ígértem neked arra az esetre . . .

— Oh, ha így beszél főnököm, az már más dolog. Én csak egy módot tartok helyesnek, ha ön holnap behívja Laugiert a szobájába s így szól hozzá:

Kedves társam, egészen véletlenül megtudtam, hogy ön egy közönséges gyilkos, önnel kedve szotyint valami Ledoux nevű uriembert megölni és ellopni százezer frankját meg az óráját, ugyanazt, melyet ön visel, s melynek száma 19.874. Van szerencsém önnel tudtára adni, hogy én önt letartóztatom, a többi pedig magától következik.

Azonban azon jóindulatnál fogva, melylyel én ön iránt viseltem, de meg czégem jó hírnevének megőrzése végett nem fogatom el önt, hanem ajánlom, hogy távozzék csöndben, itt hagyva természetesen az üzletelmé fektetett huszonötezer frankját.

— S ha visszautasítja?

(Folyt. köv.)

TAVIRATOK

A Népszínház jubileuma.

Budapest, okt. 15. (Saj. tud. táv.)
A népszínház jubileuma alkalmából a színházi tagok, köztük Hegyi Aranka, Küry Klára, Németh, Ujváry, Kiss, Rákosi Jenőnél, az első igazgatónál tisztelegtek. Bokor karmester üdvözölte Rákossyt, mire az melegen megköszönte az üdvözlést és a művésznőket megcsókolta. Blaháné külön járt Rákossinál, kit Porzolt az esti diszeldadásra meghívott.

Az angol választások.

London, okt. 15. (Saj. tudósítónk távirata.)
A parlamenti választások már befejeződtek 13 kivételével, a melyek azonban a pártviszonyokon nem fognak többé változtatni. Azt hiszik, hogy a hátralevő 13 mandátum közül 12 az ellenzéké marad.

Szétvert búr tábor.

Fokváros, okt. 15. (Saját tud. táv.)
A westkenti ezred Frankfoetnál meglepte a búrok táborát és nagy veszteséget okozott nekik. Nyolcz búr elfogtak. Delarey valamennyi foglyát szabadon bocsátotta.

A bécsi egyetemről.

Bécs, okt. 15. (Saját tudósítónk távirata.)
Ma délben iglatták be ünnepélyesen a bécsi egyetemnek az 1900/1901 iskolaévre választott rektorát, Schruttká tanárt, a közoktatásügyi miniszterium, a helytartóság, Bécs városa képviselő, az egyetemi tanárok és az egyetemi polgárság jelenlétében. Wiesner protektor jelentést tett a múlt iskolaévről, a melynek legfontosabb eseménye az egyetem orvostudományi fakultásának a nők előtt való megnyitása volt, azután pedig a rektor mondotta el székfoglalóját. Előadásának tárgya »a bíró állása a mai osztrák jog szerint« volt.

A szászok mozgalma.

Brassó, okt. 15. (Saj. tud. táv.)
Maurer a távozó főispán ma bucsuzott a tisztviselői kartól, kik meleg óváczióban részesítették. Ugy hírlik, hogy a szászok deputációt akarnak küldeni a belügyminiszterhez, hogy kedvükre való főispánt nevezzen ki. A magyarok közt ezért nagy a felháborodás.

Öngyilkos urinó.

Brassó, okt. 15. (Saj. tud. táv.)
Lestyán Józsefné, a brassói gimnázium volt tanárának özvegye, mivel jegyese, egy tanár visszaküldte a jegygyűrűt, öngyilkos lett.

Riadalom a börzén.

Budapest, okt. 15. (Saját tud. táv.)
A tőzsdén ma depresszió uralkodott, az összes értékek visszamentek, mert az a hír terjedt el, hogy királyunk beteg.

KOZGAZDASAG.

Termeljünk jobb vetőmagot. A földmivelésügyi miniszterium hivatalos értesítőjében hetek óta olvashatjuk a gazdasági tudósítók jelentését az ideai aratás és cépelés eredményéről E jelentésekből azon nem a legkedvezőbb adatok tárulnak elibénk, hogy az ország legtöbb részében a termés ugy mennyiségileg, mint minőségileg csak közepes.

Keresve a jelenség okát, azt a legtöbbben az időjárás viszonyok kedvezőtlen alakulásában vélik feltalálni, abnormis tél, száraz tavasz, nedves s erős viharokkal gyakori nyár — ezek szerepelnek gazdáink szemében a baj kuforrásai gyanánt. Tagadhatlan s mi sem vonjuk kétségbe a klimatikus viszonyok ezen kedvezőtlen alakulását s azoknak a termés eredményére gyakorolt rossz befolyását, de részünkről még egy okot és pedigen véleményünk szerint első sorban figyelembe veendő okot fűzünk az előbbiekhöz s ez az, hogy a magyar gazdaság túlnyomó többsége nem fordítván kellő gondot a vetőmag minőségére, leginkább ezzel árt önmagának, leginkább ezzel járul a termések silányságához.

E bajon segíteni lehet és segíteni kell. Ne bizza a gazda kizárólag a természetre a vetőmag előállítását, hanem kövessen el mindent, a mi szükséges ahhoz, hogy az adott viszonyok között a lehető legjobb minőségű vetőmag teremjen. Ezt pedig az által érheti el, hogy a vetőmagot nem az össztermésből veszi, hanem külön természetű, a következő szabályok figyelembe vétele mellett:

Kiválaszt gazdaságában egy oly helyet, melynek talaja a növény igényeinek leginkább megfelelő. A kiválasztás nagy nehézséggel nem jár, mert hiszen az eddigi termések eredménye alapján mindenki tudhatja azt, hogy melyik az a talaj, mely az illető növény termelésre a többinél alkalmasabb, s melyen az szebb és

jobb minőségben terem meg, mint a gazdaság többi talaján.

Ha a talajt kiválasztotta, arra legyen gondja, hogy annak trágyaereje a növény igényeinek megfelelően, ott, a hol szükséges, ne sajnálja az áldozatot a műtrágyák vásárlására sem, mert hiszen köztudomásu, hogy gabonaféléink a foszforsavat nagyon megkívánják, földjeink legtöbbje pedig foszforsavban szegény.

Előveteményből oly növényt válasszon, a mely lehetővé teszi a földnek kitűnő előkészítését, helyes és megfelelő időközökbeni szántását, s a mely után a termelendő növény szépen szokott sikerülni.

Vetőmagul a legszebb teljesen gyommentes s a talaj és égalji viszonyai közé leginkább beillő magot vegyen. A vetést a szokottnál valamivel ritkábban eszközölje, s különösen gondot fordítson a növények ápolására s főképp a gyomok irtására.

A ki az ily módon termelt magot használja fel vetésre, az rövid idő múlva meg fog győződni annak eredményességéről.

Nagyváradai hetivásár.

Vásári árjegyzék a nagyváradai piacon 1900. okt. hó 9-ik napján tartott vásárban eladott természetmények és élelmiszereknek.

Marha ártáblázat 1900. okt. hó 9-ről.
Egy pár első rendű jármás ökör 625—680, egy pár másodrendű jármás ökör 480—610, egy pár harmadrendű jármás ökör 270—460, 1 drb fejős tehén 100—250, 1 drb vágó ökör 250 kgr. 160—230, 1 drb vágó tehén 150 kgr. 120—184, 2 drb. veres borjú 30—54, 1 drb. fél éves borjú 34—46, 1 drb egy éves borjú 48—77, két éves borjú 70—172, 1 drb hizott sertés 84—140, 3 pár fél éves 26—34, 1 pár egy éves sertés, 40—68, 1 pár két éves sertés 72—138, 1 drb igás ló 140—280, 1 pár ökörbőr 40—54, 1 pár tehénbőr 28—36, 1 pár bojubőr 10—20, 1 pár lóhbőr 8—22.

Reich Jenő és Társa

Tőzsde jelentése.

— A »Tiszántul« eredeti távirata. —

Határidők.

Budapest, okt. 15.

Buza októberre	7.49
Buza júniusra	7.95
Tengeri	5.04
Rozs okt.	7.18
Zab okt.	5.81
Káposzta, repce, aug.	—

Értéktőzsde.

Budapest, okt. 15.

Osztrák hitel	648.50
Magyar hitel	653
Allamvasut	653.25
Rimamurányi	508
Magyar jelzálog	426
Salgótarjáni	—
Wagon-kölcsön	—

Hivatalos árfolyamok

a budapesti áru- és értéktőzsdén 1900. okt. 15-én.

Magyar aranyjárdék 4%	94.80
Magyar koronajárdék	90.15
Magyar vasuti kölcsön aranyban 4,9%	100
Magyar vasuti kölcsön ezüstben 2,1%	98
Magyar keletvasuti államkötvény 1876-ból	97.50
Magyar földtehermentesítési kötvény 4%	89.75
Italmérési jog megváltási kötvény	98.35
Horvát-szlavónföldtehermentési kötvény	92.50
Magyar nyereség-sorsjegy-kölcsön	163
Tiszaszabályozás s zezedi sorsjegyek kölcsön	138
Osztrák járdék papírban	96.75
Osztrák járdék ezüstben	96.75
Osztrák járdék aranyban	96
Osztrák korona járdék	97.15
Osztrák államsorsjegyek	181.25
Osztrák magyar bankrészevény	16.95
Magyar hitelbankrészevény	647
Osztrák hitelintézet részevény	640.50
Párisi vista	96.25
20 frankos arany (Napoleon d'or)	19.29
Németbirodalmi márka	118.10
London vista	242
20 márkás arany	28.64

A szerkesztőbizottság:

Dr. VUCSKICS GYULA.

VASUTI MENETREN D.

Érvényes 1900. évi október 1-től.

Budapest—Nagyvárad—Kolozsvár.							Kolozsvár—Nagyvárad—Budapest.							Püspök-Ladány—Debreczen—Érmihályfalva.						
Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	V. v.		V. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Gy. v.	Sz. v.	Sz. v.	Gy. v.	Gy. v.	Sz. v.	V. v.		
Budapest ind.	6 50	8 30	1 55	5 45	9 15		Kolozsvár ind.	5 23	7 12	12 32	6 13	11 01	P.-Ladány ind.	4 06	1 24	5 35	10 53	2 29	6 08	
Rákos >	7 02	8 51	2 08	6 06	9 28		Jegénye >		7 59	11 14	7 16		Debreczen >	5 14	2 33	6 26	11 44	3 36	7 41	
Ujszász >	8 28	10 59	3 32	8 40	10 56		B.-Eunyard >	6 40	8 37	1 44	7 54	12 20	Érmihályfalva érk.	6 35	3 57	7 29	1 11	4 58		
Szolnok >	9 07	11 31	4 56	9 27	11 19		Csucsá >	3 25	7 09	9 19	2 15	8 37	12 52	Érmihályfalva—Debreczen—Püspök-Ladány.						
Szajol >	9 21	11 50	4 09	9 46	11 33		Rév >	5 26	7 47	10 08	3 01	9 32	1 34	Érmihályfalva ind. Sz. v. Sz. v. Gy. v. Sz. v. Sz. v. Gy. v.						
P.-Ladány >	10 43	2 12	5 28	11 53	12 55	4 54	Élesd >	5 54	7 59	10 25	3 15	9 49	1 48	Debreczen >	7 51	12 36	4 16	5 27	9 14	8 02
Báránd >		2 27	5 48	12 24		5 32	Mező-Telegd >	6 21	8 11	10 42	3 28	10 07	2 01	P.-Ladány érk.		1 45	5 03	8 40	11 28	9 48
Sáp >		2 47	6 03	12 46	1 23	5 58	F.-Vásárhely >	6 49		11 01		10 27		Debreczen—Nagy-Léta—Vértés.						
B.-Ujfalu >	11 18	2 47	6 03	12 46	1 23	5 58	Várad-Velence >	7 02	8 32	11 10		10 37	2 25	Debreczen i. V. v. V. v. Nagy-Léta-Vértés ind. V. v. V. v.						
M.-Peterd >		3 12		1 14		6 15	Nagyvárad érk.	7 11	8 38	11 17	3 57	10 44	2 31	Sáránd >	10 18	5 16	M.-Pályi >	5 47	1 30	
M.-Keresztes >		3 12		1 14		6 31	Nagyvárad ind.	2 22	8 43	11 36	4 10	11 04	2 38	H.-Bagos >	10 28	5 26	H.-Pályi >	6 03	1 48	
Bors >		3 25		1 28		6 50	Püspöki >	2 36	8 52	11 47		11 14		H.-Pályi >	10 45	5 48	H.-Bagos >	6 18	2 05	
Püspöki >	11 48	3 32		1 36		7 02	Bors >	2 47		11 54		11 22		M.-Pályi >	10 57	5 59	Sáránd >	6 40	2 29	
Nagyvárad érk.	11 56	3 42	6 39	1 48	2 11	7 16	Mező-keresztes >	3 12		12 05		11 37		N.-Léta-Vértés érk.	11 16	6 18	Debreczen é.	7 18	3 13	
Nagyvárad ind.	12 16	3 58	6 46	2 06	2 18	12 25	B.-Ujfalu >	3 30		12 17		11 50		Sarand—Derecske, Derecske—Sarand.						
V.-Velence >		4 05		2 30	2 25	12 32	Sáp >	4 07	9 23	12 29	4 50	12 05	3 18	Sarand ind.	10 33	5 26	Derecske ind.	6 00	1 49	
F.-Vásárhely >		4 16		2 41		12 45	Báránd >	4 39	9 38	12 47		12 25		Derecske érk.	10 42	5 45	Sarand érk.	6 20	2 09	
M.-Telegd >	12 48	4 38	7 15	3 03	2 50	1 12	P.-Ladány >	5 17	10 06	1 34	5 40	1 19	4 03							
Élesd >	1 02	4 56	7 28	3 21	3 04	1 37	Szajol >		11 21	3 08	6 59	3 04	5 19							
Rév >	1 26	5 20	7 50	3 45	3 26	2 10	Szolnok >		11 44	3 35	7 32	3 37	5 39							
Csucsá >	2 16	6 31	8 37	4 52	4 16	3 49	Ujszász >		12 03	3 58	7 50	4 05	5 58							
B.-Hunyad >	2 49	7 16	9 08	5 32	4 52	4 48	Rákos >		1 37	6 03	9 28	6 52	7 38							
Jegény >	15	7 49	9 33	6 01		5 34	Budapest érk.		1 50	6 20	9 40	7 10	7 50							
Kolozsvár érk.	3 50	8 33	10 08	6 59	5 55	7 04														

Nagyvárad—Szeged.				Szeged—Nagyvárad.				Nagyvárad—Arad.				Arad—Nagyvárad.			
Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	V. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.		Sz. v.	Sz. v.	Sz. v.	
Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Szeged ind.	3 40	10 25	6 40	Nagyvárad ind.	10 20	4 30	7 00	Arad ind.	5 10	11 20	9 35
Ósi >	10 30	4 41	7 16	H.-M.-Vásárhely >	4 38	11 05	7 50	Ósi >	10 30	4 41	7 16	Kétegyháza >	6 14	12 31	10 54
Less >	10 48	5 01	7 40	Oroszháza >	5 41	11 54	9 20	Less >	10 48	5 01	7 40	Csaba érk.	6 40	12 57	11 24
Gyapju >	10 56	5 10	7 52	Csaba >	7 00	2 33	4 50	Gyapju >	10 56	5 10	7 52	Csaba ind.	7 11	2 33	4 50
Cséffa >	11 03	5 19	8 05	Gyula >	7 27	3 05	5 26	Cséffa >	11 03	5 19	8 05	Gyula >	7 27	3 05	5 26
Szalonta >	11 26	5 44	8 46	Sarkad >	7 47	3 27	5 56	Szalonta >	11 26	6 44	8 46	Sarkad >	7 47	3 27	5 56
Kötegyán >	11 46	6 05	9 15	Kötegyán >	7 57	3 39	6 10	Kötegyán >	11 46	6 05	9 15	Kötegyán >	7 56	3 39	6 10
Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Szalonta >	8 23	4 10	6 47	Sarkad >	11 57	6 17	9 31	Szalont >	8 23	4 10	6 47
Gyula >	12 21	6 44	10 01	Cséffa >	8 42	4 34	7 18	Gyula >	12 21	7 44	10 01	Cséffa >	8 42	4 34	7 18
Csaba >	2 10	7 41	4 44	Gyapju >		4 42	7 29	Csaba érk.	12 42	7 06	10 30	Gyapju >		4 42	7 21
Oroszháza >	3 10	9 10	5 50	Less >	9 04	5 00	7 51	Csaba ind.	2 23	7 18	4 32	Less >	9 04	5 00	8 56
H.-M.-Vásárhely >	4 00	10 02	7 00	Ósi >	9 21	5 19	8 16	Kétegyháza >	2 54	8 45	5 03	Ósi >	9 21	5 19	8 16
Szeged >	4 35	10 55	7 55	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	8 31	Arad érk.	3 55	8 6	05	Nagyvárad érk.	9 32	5 30	8 39

Nagyvárad—Belényes—Vaskon.				Vaskon—Belényes—Nagyvárad.				Nagyvárad—Érmihályfalva.				Érmihályfalva—Nagyvárad.			
Tv.sz.sz.	Sz. v.			Sz. v.	Tv.sz.sz.			Sz. v.	V. v.			Sz. v.	V. v.		
Nagyvárad ind.	5 35	2 40		Vaskon ind.	4 12	2 55		Nagyvárad ind.	4 15	10 14		Érmihályfalva ind.	6 10	5 20	
V.-Velence >	5 47	2 51		Lunka-Rézbánya >	4 12	3 08		B.-Püspöki >	4 30	7 10		Érselind >	6 40	6 11	
Félic-Fürdő >	6 11	3 13		Szudrics >	4 39	3 37		Bihar >	4 50	7 36		Székelyhid >	7 10	6 48	
Kardó >	6 26	3 27		Belényes >	5 07	4 16		Paptamási >	5 14	8 05		Nagykőgya >	7 22	7 02	
Nyárló >	7 07	4 07		Sonkolyos >	5 28	4 39		Gyapoly >	5 27	8 21		B.-Diószeg >	7 35	7 22	
Magyar-Gyepes >	7 19	4 18		Belényes-Ujlak >	5 49	5 01		B.-Diószeg >	5 43	8 44		Gyapoly >	7 50	7 40	
Tasádfő >	7 34	4 32		Borz >	6 05	5 22		Nagykőgya >	5 55	8 59		Paptamási >	8 11	8 08	
Drág-Cséke >	7 55	4 46		Sólyom >	6 26	5 43		Székelyhid >	6 24	9 32		Bihar >	8 29	8 33	
Magyar-Cséke >	8 12	5 01		Gyanta >	6 40	6 11		Érselind >	6 45	10 11		B.-Püspöki >	8 52	8 58	
Dused >	8 25	5 13		Hollód >	6 40	6 29		Érmihályfalva érk.	7 15	10 36		Nagyvárad érk.	9 06	9 15	
Szombatság-Rogoz >	9 02	5 47		Szombatság-Rogoz >	7 01	6 29		Szombatság—Rogoz—Dobrest.				Dobrest—Rogoz—Szombatság.			
Hollód >	9 15	5 59		Dused >	7 25	6 55		Szombatság-Rogoz ind.	9 10	6 35		Dobrest ind.	6 06	4 22	
Gyanta >	9 29	6 12		Magyar-Cséke >	7 37	7 08		Nánhegyes ind.	9 36	7 01		Nánhegyes ind.	6 16	4 32	
Sólyom >	9 55	6 36		Drág-Cséke >	7 56	7 33		Dobrest >	9 46	7 11		Szombatság-Rogoz érk.	6 40	4 56	
Borz >	10 10	6 50		Tasádfő >	8 10	7 47									
Belényes-Ujlak >	10 22	7 01		Magyar-Gyepes >	8 24	8 02									
Sonkolyos >	10 35	7 13		Nyárló >	8 34	8 13									
Felényes >	11 21	7 47		Kardó >	8 57	8 36									
Szudrics >	11 44	8 09		Félic-Fürdő >	9 10	8 49									
Lunka-Rézbánya >	12 13	8 34		V.-Velence >	9 31	9 10									
Vaskon >	12 29	8 49		Nagyvárad érk.	9 41	9 21									

Nagyvárad—Devaványa—Gyoma.				Gyoma—Devaványa—Nagyvárad.				Vésztő—Kötegyán—Hollód.				Hollód—Kötegyán—Vésztő.			
V. v.	Sz. v.			Sz. v.	V. v.			V. v.	V. v.			V. v.	V. v.		
Nagyvárad ind.	5 50	2 14		Gyoma ind.	3 40	2 30		Vésztő ind.	4 45	5 27		Hollód ind.	4 35	12 05	
Ósi >	6 09	2 14		Ózed >	4 07	2 54		Okány >	5 07	5 49		Mocsár-Gyanta >	4 46	12 17	
Uj-Palota >	6 24	2 29		Devaványa >	4 37	3 26		Gyanta >	5 23	6 07		Rippa >	5 02	12 39	
Gyires >	6 41	2 42		Kéthalom >	4 54	3 43		Sarkad-Keresztur >	5 36	6 18		Tenke >	5 24	1 17	
Körösszeg >	7 02	3 01		Körös-Ladány >	5 13	4 06		Méhkerék >	5 52	6 36		Fekete-Tót >	5 44	1 39	
Szakál >	7 39	3 31		Szeghalom >	5 40	4 38		Kötegyán érk.	6 11	6 45		Fekete-Bátor >	6 06	2 07	
Nagy-Tóti >	7 55	3 47		Vésztő >	6 12	5 22		Kötegyán ind.	6 16	6 57		Árpád >	6 16	2 18	
Komádi >	8 25	3 59		Köt >	6 58	5 52		Pósa >	6 29	7 12		Erdő-Gyarak >	6 25	2 28	
Iráz >	8 42	4 16		Iráz >	6 52	6 07		Ilve >	6 48	7 24		Csegőd >	6 34	2 38	
Köt >	9 19	4 39		Komádi >	7 10	6 38		Csegőd >	7 02	7 39		Ilye >	6 57	2 58	
Vésztő >	9 44	5 10		Nagy-Tóti >	7 22	6 50		Erdő-Gyarak >	7 12	7 49		Pósa >	7 07	3 09	
Szeghalom >	10 34	5 55		Szakál >	7 48	7 23		Árpád >	7 21	7 59		Kötegyán >	7 19	3 23	
Körös-Ladány >	11 11	6 12		Körösszeg >	8 11	7 47		Fekete-Bátor >	7 39	8 20		Kötegyán ind.	8 06	3 42	
Devaványa >	11 18	6 30		Gyires >	8 33	8 12		Fekete-Tót >	7 52	8 35		Méhkerék >	8 15	3 52	
Kéthalom >	12 03	6 55		Uj-Palota >	8 47	8 27		Tenke >	8 15	9 03		Sarkad-Keresztur >	8 33	4 12	
Ózed >	12 21	7 15		Ósi >	9 03	8 46		Rippa >	8 39	9 32		Gyanta >	8 43	4 28	
Gyoma >	12 45	7 39		Nagyvárad érk.	9 20	9 05		Mocsár-Gyanta >	8 51	9 45		Okány >	9 02	4 44	
								Szeghalom—Füzes-Gyarmat.				Füzes-Gyarmat—Szeghalom.			
								Szeghalom ind.	10 20	5 50		P.-Ladány ind.	6 50	2 04	
								Füzes-Gyarmat >	10 45	6 17		Szerep >	7 40	2 48	
								B.-N.-Bajom >	11 43	7 15		B.-Udvari >	7 54	3 01	